

priručnik za građenje partnerstava i prikupljanje sredstava u lokalnim zajednicama

Vladimir Radojičić
Ivana Rašković

pokrenimo zajednice! 3

*Projekat realizovan uz finansijsku
podršku Kanadske Vlade*

Canadian
International
Development
Agency

Agence
canadienne de
développement
international

Vladimir Radojičić
Ivana Rašković

pokrenimo zajednice! 3

GRAĐENJE PARTNERSTAVA I PRIKUPLJANJE
SREDSTAVA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Priručnik sa primerima dobre prakse

*Program/Projekat/Aktivnost realizovan uz finansijsku
podršku Kanadske Vlade, preko Kanadske Agencije
za međunarodni razvoj (CIDA)*

Canadian
International
Development
Agency

Agence
canadienne de
développement
international

POKRENIMO ZAJEDNICE 3

PRIRUČNIK SA PRIMERIMA DOBRE PRAKSE U GRAĐENJU PARTNERSTAVA I PRIKUPLJANJU SREDSTAVA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA SRBIJE I CRNE GORE

Izdavač:

Balkanski fond za lokalne inicijative (BCIF)
Gospodar Jevremova 45/III-8
11000 Beograd, Srbija

Autori:

Vladimir Radojičić
Ivana Rašković

Urednica:

Aleksandra Vesić

Prilozi:

Milan Šerifović, Asocijacija romske solidarnosti, Kragujevac
Milena Pećanin, Destinikon, Sjenica
Saša Marinković, Gurgusovačka edukativna asocijacija, Knjaževac
Aleksandar Anđelković, Grupa za psihosocijalnu podršku, Niš
Nada Đurić, Iskrice, Loznica
Snežana Dulović, SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja, Bijelo Polje
Eržebet Židai, Forum žena, Mali Iđoš
Atila Kovač, Klub žena „Hera“, Bačka Topola
Zoran Simović, Eko-klub „Zeleni putokazi“, Raška
Viktor Domjan, Ekološki pokret „Bela breza“, Kruševac
Nada Budimović, Ekološki pokret „Bela breza“, Kruševac

Lektura i korektura:

Biljana Bogojević

Dizajn i grafička obrada:

Tatjana Negić Paunović

Štampa:

Repro Print, Novi Sad

Tiraž:

300

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

352 (035)
316 . 354 : 352 (035)
061 . 2 : 005 . 56 / . 57 (035)
316 . 354 . 4 (035)

РАДОЈИЧИЋ, Владимир

Pokrenimo zajednice : priručnik za primerima dobre prakse u građenju partnerstava i prikupljanju sredstava u lokalnim zajednicama Srbije i Crne Gore. 3 /
Vladimir Radojičić, Ivana Rašković. - Beograd :
Balkanski fond za podršku lokalne inicijative, 2006 (Novi Sad : Repro Print). - 75 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 300. - Bibliografija: str 75.

ISBN 86-907353-3-X

1. Рашковић, Ивана

а) Локалне заједнице - Приручници б) Удружења грађана - Приручници с)

Неформалне групе - Приручници

Приручници

COBISS.SR-ID 135624204

SADRŽAJ

1	LOKALNA ZAJEDNICA.....	8
1.1	Šta je lokalna zajednica.....	8
1.2	Zašto udruženja građana – njihovo mesto i uloga.....	8
2	KORACI U PLANIRANJU I SPROVOĐENJU AKCIJA I INICIJATIVA U LOKALNOJ ZAJEDNICI.....	12
2.1	Prepoznavanje i analiza problema	12
2.2	Planiranje rešenja	13
2.3	Istraživanje potrebnih i dostupnih sredstava	13
2.4	Realizacija aktivnosti	14
2.5	Procena uspeha	14
3	UKLJUČIVANJE GRAĐANA I GRAĐANKI U AKTIVNOSTI U ZAJEDNICI.....	18
3.1	Zašto je važno uključiti što više građana i građanki?.....	18
3.2	Oblici i načini uključenosti građana/ki	19
3.3	Informisanje javnosti i građana.....	20
4	IZGRADNJA PARTNERSKIH ODNOSA U ZAJEDNICI.....	24
4.1	Zašto su važna partnerstva	24
4.2	Ko mogu biti partneri	24
4.2.1	Organizacije i udruženja	24
4.2.2	Organi vlasti i institucije	24
4.2.3	Poslovni sektor	25
4.2.4	Mediji.....	25
4.2.5	Kako izgraditi partnerstvo	26
5	PRIKUPLJANJE SREDSTAVA ZA AKTIVNOSTI U LOKALNOJ ZAJEDNICI	28
5.1	Koraci za prikupljanje sredstava	28
5.2	Mogući izvori sredstava	29
5.2.1	Ključni pojedinci.....	29
5.2.2	Građani/ke	29
5.2.3	Lokalna samouprava i institucije.....	29
5.2.1	Poslovni sektor	30
6	PRIMERI DOBRE PRAKSE	34
6.1	Klub žena „Hera“, Bačka Topola	34
6.2	Forum žena, Mali Idoš.....	37
6.3	Asocijacija romske solidarnosti (ARS), Kragujevac	40
6.4	Eko-klub „Zeleni putokazi“, Raška	43
6.5	Ekološki pokret „Bela breza“, Kruševac	47
6.6	Grupa za psihosocijalnu podršku (GPSP), Niš	51
6.7	Gurgusovačka edukativna asocijacija (GEA), Knjaževac.....	55
6.8	Iskrice, Loznica.....	58
6.9	Destinikon, Sjenica	62
6.10	SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja, Bijelo Polje.....	64
7	UMESTO ZAKLJUČKA.....	70

pokrenimo zajednice 3

UVOD

Balkanski fond za lokalne inicijative je od osnivanja 1999. godine, radio na razvoju lokalnih zajednica u Srbiji i Crnoj Gori, pre svega kroz finansijsku podršku nizu udruženja građana i organizacija, koji su kroz različite inicijative i akcije uspevali da donesu pozitivne promene u svojim mestima. Uspehi organizacija koje smo podržali, potvrdili su naše uverenje da je za stvaranje društva koje odgovara potrebama ljudi važno da promene i inicijative poteknu neposredno iz lokalnih zajednica i od samih ljudi koji u njima žive.

Stoga smo ustanovili različite programe kojima pomažemo ljudima da saznaju više o tome kako mogu pomoći razvoj svoje zajednice. Jedan od takvih programa je i Razvojni program, prvenstveno namenjen članovima i članicama udruženja građana koji žele da steknu nova znanja o radu u lokalnim zajednicama. Zavisno od regiona u kojem radimo, i potreba udruženja, kombinujemo organizaciju seminara, prezentacije i konsultacije, a posebno se trudimo da sve nove informacije, primere i iskustva pretočimo u korisne praktikume, vodiče za razvoj lokalnih zajednica. Svaki razvojni program praćen je mogućnošću dobijanja sredstava za praktičnu primenu stečenih znanja. Do 2005. godine organizovali smo tri takva programa, od kojih je svaki imao određen fokus, i uključivao komponentu razmene iskustva i prikazivanja slučajeva dobre prakse iz zemalja Centralne i Istočne Evrope.

Ta iskustva, kao i naš redovni program dodele donacija, ukazali su nam da su uspostavljanje partnerstava i korišćenje lokalnih sredstava među najvažnijim faktorima koji doprinose uspešnim inicijativama i akcijama. Oba ova faktora omogućuju udruženjima građana da njihove inicijative postanu prihvaćene od strane njihovih sugrađana, kao i da se oslone pre svega na sopstvene snage kako bi postignute pozitivne promene postale trajne.

Stoga smo početkom 2006. godine, uz podršku i partnerstvo Kanadske agencije za međunarodni razvoj, pokrenuli razvojni program koji se bavi upravo tim pitanjima. Program je realizovan u četiri regiona: severna Vojvodina, istočna i centralna Srbija, i sever Crne Gore. Program je obuhvatio: radionice za više od 50 udruženja građana iz ovih regiona, finansiranje inicijativa koje su proizašle iz programa i na kraju, ovaj priručnik, kao jedan od načina da se prikupljeno znanje i iskustvo podeli sa još većim brojem udruženja i organizacija.

Priručnik je osmišljen tako da daje kratak pregled znanja koja mogu pomoći u planiranju i realizaciji inicijativa u lokalnoj zajednici, ali pre svega da prikaže barem jedan deo iskustava i primera u građenju partnerstava i u korišćenju lokalnih resursa koje su ostvarile organizacije kroz projekte podržane od strane BCIF-a. Naše iskustvo pokazuje da udruženja građana, ma koliko im to u početku izgledalo nemoguće, tokom rada na ostvarenju svoje inicijative, uspevaju da privuku različite vrste lokalnih doprinosa. Donacije koje smo dodelili organizacijama tokom 2004. i 2005. godine praćene su značajnim lokalnim doprinosima: 13.739 € u novčanim donacijama, robna i davanja u naturi u iznosu od 51.753 € i preko 30.300 sati volonterskog rada. Pri tome, udruženja

sa kojima smo saradivali su uspevala da uspostave partnerstva sa lokalnim vlastima, ali i medijima i nizom institucija, od obrazovnih, preko onih koje se bave socijalnim radom do onih koje se bave komunalnim uslugama. To je i nama i udruženjima koja smo podržali pomoglo da naučimo dve važne lekcije: prvo, sposobnost organizacije da pokrene svoje sugrađane/ke i stekne partnere je pokazatelj koliko ona zaista odgovara na potrebe zajednice; i drugo, svaka zajednica, čak i ona najsiromašnija, ima resurse koji se mogu iskoristiti u svrhu sprovođenja inicijativa za rešavanje lokalnih problema.

Nadamo se da će ovaj priručnik i za vas biti zanimljiv, vredan i koristan izvor informacija o načinu prepoznavanja i pokretanja širokog spektra resursa u vašim zajednicama. Detaljnije informacije o specifičnim tehnikama i metodama koje se pominju u ovom priručniku, kao i neke primere dobre prakse iz drugih zemalja, možete potražiti u ostalim priručnicima koje je objavio Balkanski fond za lokalne inicijative, u ediciji pod nazivom Pokrenimo zajednice! Oni se mogu naći na našoj web prezentaciji (www.bcif.org) ili, ukoliko nemate pristup Internetu, potražiti kopiju od naše kancelarije.

Na kraju želimo da izrazimo zahvalnost Kanadskoj agenciji za međunarodni razvoj na partnerskom odnosu i podršci da se ovaj program ostvari. Posebnu zahvalnost dugujemo svim udruženjima građana, njihovim volonterima i volonterkama i njihovim partnerima u zajednici, koji su svojim angažovanjem doprineli da se u njihovim mestima pokrene rešavanje različitih pitanja, uspostave novi načini saradnje i poboljša život njihovih sugrađana.

I deo

poglavlje 1

lokalna zajednica

ŠTA JE LOKALNA ZAJEDNICA
ZAŠTO UDRUŽENJA GRAĐANA - NJIHOVO MESTO I ULOGA

1 LOKALNA ZAJEDNICA

1.1 Šta je lokalna zajednica

Pod pojmom lokalne zajednice može se smatrati određeno geografsko područje, grad, opština, selo ili određeno manje područje unutar ovih jedinica; mesna zajednica, naselje, ulica... Takođe, zajednicu čine sve grupe ljudi koje žive unutar ovog geografskog područja, različite po starosnoj dobi, polu, nacionalnom, verskom ili nekom drugom obeležju.

Međutim, zajednicu ne čini samo određena teritorija ili grupe ljudi same po sebi. Pojam zajednice ima široko značenje i obuhvata pored određenog područja i različite aktivnosti njenih stanovnika, ali i aktivnosti udruženja građana, lokalnih vlasti, firmi, kompanija i preduzeća koja u njoj rade, obrazovnih institucija, komunalnih preduzeća... Svi oni zajedno omogućavaju da zajednica funkcionise, a način na koji oni obavljaju svoje poslove u toj zajednici uslovljava i stepen razvoja zajednice.

Drugim rečima, što su članovi zajednice aktivniji, što više sarađuju među sobom, što se više trude da prepoznaju probleme i da reaguju na njih, da učestvuju u planiranju i donošenju odluka, to su veće mogućnosti za živ rast i razvoj te zajednice.

1.2 Zašto udruženja građana – njihovo mesto i uloga

U svakoj zajednici, pa i na nacionalnom nivou, građani obično prepoznaju dva sektora:

- javni sektor – koji čine lokalne vlasti i institucije (poput škola, centara za socijalni rad, sudstva, itd)
- poslovni sektor – koji čine privatne firme, preduzetnici, kompanije i preduzeća, bez obzira na to kakva je vlasnička struktura

Postoje međutim i inicijative samih građana koje nisu vezane ni za institucije, niti za poslovni sektor. Ponekada su te inicijative neformalne, a češće se pokreću preko udruženja građana i neprofitnih organizacija. Sve te inicijative, udruženja i organizacije čine takozvani **treći sektor – koji predstavlja prostor za građanske akcije i izraz potreba građana**. U našem društvu se često otvara diskusija o tome da li su udruženja građana potrebna. Činjenica da takva udruženja postoje već desetinama godina, i da još uvek funkcionišu je najbolji argument u prilog udruženjima – ona se ne bi održala da sami građani nemaju potrebe za njima.

Udruženja građana se zapravo i formiraju zato što građani i građanke imaju svoje potrebe i probleme koje institucije i vlasti nisu uvek u mogućnosti da reše, ili nisu u mogućnosti da reše na zadovoljavajući način. Za to postoji mnogo razloga: ponekada ne postoje sredstva, ponekada su u pitanju problemi koji naizgled nisu ni u čijoj nadležnosti (pogotovu u periodu tranzicije, koji uslovljava manju ulogu države u mnogim oblastima), a ponekada je potrebno da se pokuša novim načinima i pristupima. Stoga se sami građani i građanke koji žive u određenoj lokalnoj zajednici međusobno povezuju, sa idejom da ostvare određeni zajednički ili opšti cilj i da preuzmu aktivniju ulogu u rešavanju problema koji se tiču njih samih.

Udruženja građana/ki mogu nastati sa vrlo različitim ciljevima (popravljanje kvaliteta života u zajednici, promocija ljudskih prava, promovisanje kulturnih događaja, zaštita prava dece i žena itd.). Najvažnije je, međutim, da ona nastaju zbog građana, te da je njihova glavna uloga, bez obzira na oblast kojom se bave, da zastupaju prava građana u lokalnoj zajednici, te da svojim aktivnostima skrenu pažnju i doprinesu rešavanju problema koji pogađaju obične ljude iz te zajednice.

Udruženja građana su važna jer podstiču i razvijaju aktivan odnos ljudi prema sopstvenoj zajednici. Aktivan odnos pre svega znači odgovornost: odgovornost da se problem prepozna i prizna, ali i da se nešto preduzme da bi se problem rešio.

U tom smislu, udruženja omogućavaju građanima da se angažuju na različite načine. Posebna je njihova prednost što su fleksibilnija i mogu da reaguju brže nego institucije: zato njihove aktivnosti često skrenu pažnju na problem, ubrzavaju njegovo rešavanje, i pomažu i samim institucijama da se pokrenu i razmisle o drugačijim pristupima za rešavanje problema. Druga njihova prednost je što često podrazumevaju volonterski rad i korišćenje različitih resursa koji u zajednici postoje, i tako u rešavanje problema uključuju sve u zajednici, što nije uvek moguće vlastima ili institucijama. Udruženja građana su ta koja su našoj zemlji prva skrenula pažnju na probleme sa kojima se suočavaju mladi, žene, stariji i siromašni; ona se bave zaštitom životne sredine, očuvanjem kulturnog nasleđa ali i pozivaju lokalne vlasti da informišu i uključe građane u donošenje odluka koje su važne za zajednicu.

Sledeća poglavlja su namenjena pre svega članovima i članicama udruženja građana, ali i svim građanima/kama koji žele da se uključe u rešavanje problema.

pokrenimo zajednice 3

II deo

poglavlje 2

koraci u planiranju i sprovođenju akcija i inicijativa u lokalnoj zajednici

PREPOZNAVANJE I ANALIZA PROBLEMA
PLANIRANJE REŠENJA
ISTRAŽIVANJE POTREBNIH I DOSTUPNIH SREDSTAVA
REALIZACIJA AKTIVNOSTI
PROCENA USPEHA

2 KORACI U PLANIRANJU I SPROVOĐENJU AKCIJA I INICIJATIVA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Iako svako udruženje ima svoje načine da pokrene neku inicijativu ili akciju u zajednici, postoje neki uobičajeni koraci, koji je potrebno primeniti u najvećem broju slučajeva, bez obzira na oblast rada ili vrstu problema koji udruženje pokušava da reši. Ti koraci uključuju:

- Prepoznavanje i analizu problema
- Postavljanje ciljeva i planiranje akcije
- Mapiranje, odnosno istraživanje potrebnih i dostupnih sredstava (resursa)
- Realizaciju akcije odnosno inicijative i
- Procenu uspeha

U ovom priručniku će se dati samo kratak pregled i osnovne informacije o ovim koracima, a više informacija, detalja, opisa specifičnih tehnika i metoda koje se mogu koristiti, mogu se naći u prethodno izdatim priručnicima Balkanskog fonda za lokalne inicijative.

2.1 Prepoznavanje i analiza problema

Polazna tačka za svaku akciju ili inicijativu je prepoznavanje problema. Ponekad se čini da su problemi u zajednici tako vidljivi da nisu potrebne dodatne analize. Međutim, iako se spontano mogu javiti ideje o akcijama koje bi doprinele rešavanju, korisno je uraditi ispitivanje i analizu problema, jer pomažu da se bolje i realnije sagledaju kako problem tako i moguća rešenja.

Analiza omogućava da se:

- prepoznaju realni i aktuelni problemi zajednice (a ne samo oni koje članovi udruženja smatraju važnim)
- od prepoznatih problema izabere jedan, koji predstavlja prioritet i koji može da motiviše i uključi većinu ljudi iz zajednice u rešavanje
- izaberu probleme za koje postoje neophodni uslovi za rešavanje, odnosno oni koji su zaista rešivi

Npr: Ekološka organizacija smatra da je potrebno formirati komisiju koja će se baviti primenom lokalnog akcionog plana za ekologiju. Građani međutim smatraju da su glavni problemi u njihovoj zajednici ilegalne deponije, i drugo, da u njihovom gradu postoji fabrika koja je veliki zagađivač i čijim delovanjem je ugroženo zdravlje velikog broja građana. Organizacija koja uradi analizu problema može na primer zaključiti da, iako je formiranje komisije važno, u ovom trenutku deponija i zagađenje vazduha ugrožavaju zdravlje većeg broja ljudi i zahtevaju hitno reagovanje javnosti, te će se prvo angažovati na rešavanju tih problema. Takođe, organizacija treba da proceni da li su oba problema rešiva, i izabere onaj na čije rešavanje zapravo mogu imati uticaj.

Analiza problema takođe omogućava da se dobiju odgovori na pitanja šta je uzrok, a šta su posledice nerešavanja problema. Otkrivanje uzroka problema je značajno za planiranje aktivnosti koje će delovati na otklanjanju uzroka i tako sprečiti ponovo pojavljivanje istih problema.

Npr: ako je problem zagađena reka, ekološka organizacija može preduzeti akciju čišćenja zagađene reke i time delovati neposredno na posledice. Da bi se problem trajno rešio, potrebno je, međutim, da organizacija ispita šta je uzrok, odnosno kako dolazi do zagađivanja reke, i tako, uz čišćenje, isplanira i aktivnosti koje će pomoći da se buduće zagađenje smanji.

Drugi važan deo analize problema jeste procena sopstvenih kapaciteta i dostupnih resursa: treba dobro proceniti da li su resursi kojim raspolaže organizacija dovoljni da se konkretan problem savlada. Uvek je bolje izabrati neki možda manje značajan problem koji ima izgleda da bude rešen, nego se upustiti u borbu sa mnogo većim problemom koji će se teže rešiti i za čije prevazilaženje organizacija trenutno nema dovoljno kapaciteta, ili ne može prikupiti dovoljno resursa.

2.2 Planiranje rešenja

Pošto je završena analiza problema, jasno je koji problem se rešava, kao i šta su uzroci a šta posledice tog problema. Sledeći korak je planiranje rešenja, što znači postavljanje ciljeva i planiranje konkretnih aktivnosti.

Cilj ili ciljevi se postavljaju pre planiranja konkretnih aktivnosti, da bi se opisalo rešenje određenog problema, odnosno koje pozitivne promene udruženje želi da proizvede u lokalnoj zajednici. Ciljevi mogu biti dugoročni, opšti ciljevi i kratkoročni, odnosno specifični.

Na primer, ekološka organizacija iz ranijih primera može imati:

- opšti cilj, koji je dugoročniji
 - poboljšanje ekološke situacije u lokalnoj zajednici
- specifičnije ciljeve, kojih može biti više, koji su kratkoročni i lakše merljivi
 - uklanjanje divljih deponija
 - smanjivanje procenta zagađenja vazduha u zajednici

Postizanjem specifičnih ciljeva postiže se i napredak u dostizanju opšteg cilja – na gore upotrebljenom primeru, specifični ciljevi su sastavni i neophodni koraci da bi se poboljšala ekološka situacija u toj lokalnoj zajednici.

Sledeći korak je određivanje zadataka i aktivnosti, koji mogu pomoći da se ostvare ciljevi. Da bi se cilj ostvario, potrebno je definisati više aktivnosti i napraviti plan akcije. Dobar plan akcije sadrži odgovore na pitanja: ŠTA, KADA, KO, ČIME, GDE – u odnosu na svaku od planiranih aktivnosti. On obuhvata:

- spisak najvažnijih aktivnosti (ŠTA),
- raspored (vremenski sled) aktivnosti koje treba realizovati (KADA će se koja aktivnost obaviti),
- zaduženja i odgovornost za svaku aktivnost (KO će obavljati, a KO nadgledati),
- spisak neophodne opreme i materijala za sprovođenje svake aktivnosti (ČIME, odnosno šta je potrebno da bi se aktivnosti obavile i GDE će se šta dešavati),

Procesom planiranja poželjno je predvideti i alternativne opcije za neke aktivnosti. Ukoliko stvari ne idu po planu, potrebno je imati spremna rešenja, pošto to značajno olakšava prilagođavanja na promenjene i novonastale uslove. Takođe, zbog praktičnih razloga dobro je napraviti tabelu koja će olakšati pregled aktivnosti.

2.3 Istraživanje potrebnih i dostupnih sredstava

Nakon postavljanja ciljeva i planiranja aktivnosti potrebno je ispitati koja su sredstva potrebna a koja dostupna da bi se ostvarila planirana inicijativa. Posebno treba obratiti pažnju na resurse i sredstva koja su dostupna u samoj lokalnoj zajednici.

Mapiranje resursa (sredstava) zajednice zasniva se na pretpostavci da svi članovi zajednice, bez obzira na starosnu dob, obrazovanje, pol, nacionalnu pripadnost i druge lične karakteristike, mogu doprineti u rešavanju lokalnih problema. Uključivanje lokalnih resursa bilo ljudskih, resursa organizacija ili resursa u okruženju (prirodnih i kulturnih) značajno je, jer se na taj način u rešavanje konkretnih problema uključuje šira zajednica. Organizacije mogu bolje iskoristiti lokalne resurse ako najpre naprave njihov popis, a zatim ih analiziraju i odrede ko im može pomoći da najbolje iskoriste sredstva.

Ljudski resursi

Građani koji žive u zajednici poseduju različite sposobnosti, znanja i sredstva koja su neophodna za planiranje i sprovođenje aktivnosti. Za njihovo korišćenje u aktivnostima treba najpre indentifikovati grupe i pojedince koji raspolažu tim resursima (znanjima, sredstvima...). Nakon toga treba ustanoviti koji je najbolji način za korišćenje tih resursa u radu organizacije. Informacije koje se prikupljaju tiču se veštine i znanja, indentifikovanja da li je osoba bila uključena u rad u zajednici kao i u koje aktivnosti bi želela da se uključi. Potrebno je prikupiti i podatke za kontakt.

Resursi organizacija

Resursi organizacija, različitih institucija, lokalnih vlasti kao i poslovnog sektora mogu biti značajni za sprovođenje lokalnih inicijativa. Udruženja i organizacije mogu posedovati prostor, imati na raspolaganju volontere ili baze podataka koji su potrebni za realizaciju određenih aktivnosti. Zbog toga treba pažljivo graditi partnerstvo i saradnju sa drugim udruženjima u zajednici. Ustanove i poslovni sektor mogu raspolagati resursima kao što je prostor, imati potrebnu opremu, stručno znanje koji su potrebni organizaciji i na kraju novčana sredstva.

Informacije o resursima kojim raspolažu druge organizacije, ustanove ili poslovni sektor mogu se prikupiti ličnim kontaktima, ili analizom njihove oblasti poslovanja.

Okruženje kao resurs

Koristiit okruženje kao resurs znači pre svega imati na umu prirodno okruženje, kao i javne prostore koji se nalaze u zajednici. U tom smislu, možda se obližnja obala reke, park, javni trg, pijaca ili ulica mogu dobro iskoristiti kao prostor za akciju, sastanak, mesto na kojima će se nešto događati. Na taj način se mogu smanjiti troškovi i napraviti bolje posećeni ili originalniji događaji.

Pošto članovi/ce organizacije naprave spisak lokalnih resursa koji se potencijalno mogu koristiti, dobro je napraviti plan korišćenja. To znači da svaku ranije isplaniranu aktivnost treba povezati sa mogućim resursima, ali i popisati osobe i načine koji mogu pomoći da se to tih resursa zaista i dođe.

2.4 Realizacija aktivnosti

U realizaciji aktivnosti organizacija sprovodi aktivnosti koje je ranije isplanirala. Da bi se aktivnosti sprovele kako je planirano potrebno je pre svega imati dobru pripremu. To znači pre svega da treba angažovati ljude koji imaju nekog iskustva i podeliti odgovornosti tako da se zna ko rukovodi kojim aktivnostima. Uza sve to neophodno je:

- Obezbediti dobru razmenu informacija
- Obezbediti mogućnost brzog reagovanja za slučaj da nešto ne krene kako je planirano.

Organizacija treba da u sprovođenje aktivnosti što više uključuje same građane što znači da oni moraju biti informisani o akcijama na vreme kako bi se priključili u što većem broju. Sprovođenje aktivnosti treba da se odvija u pozitivnoj i prijatnoj atmosferi, uz poštovanje i uvažavanje doprinosa svake osobe, ali i izražavanje javnih priznanja i zahvalnosti učesnicima, na način koji će ih motivisati da ponovo učestvuju u budućim akcijama.

2.5 Procena uspeha

Procena uspeha inicijative ili akcije je potrebna da bi organizacija mogla da analizira:

- da li su postignuti svi planirani rezultati
- da li su postignuti rezultati doveli do željene promene, kao i
- šta je bilo dobro u realizaciji inicijative
- šta je moglo da se uradi bolje ili drugačije
- šta su bili neki neočekivani rezultati

Zato je neophodno

- 1) postaviti kriterijume koji će poslužiti kao pokazatelji uspeha i
- 2) pratiti sve aktivnosti.

Dakle, da bi aktivnosti mogle da se prate i procenjuju njihovi efekti potrebno je da se unapred odrede pokazatelji u odnosu na koje će se proceniti da li je aktivnost uspešna ili ne, odnosno da li je došlo do promene situacije u zajednici ili ne. Pokazatelji uspeha treba da se odnose na bitne aspekte zadatka i proverljive činjenice, a ne samo na subjektivne utiske učesnika. Za svaku planiranu aktivnost postavlja se bar jedan, jasan pokazatelj ostvarenosti. Pri tome, treba voditi računa da je pokazatelj merljiv.

Na primer, ako organizujemo skup građana, jedan od pokazatelja uspeha može biti broj građana koji su se pojavili na skupu.

Osim definisanja pokazatelja, potrebno je i razmisliti o tome kako će se sakupiti podaci o njima. Na primer, ako je pokazatelj broj ljudi, a skup se održava na javnom mestu, treba naći načina da se izbroji i napravi spisak prisutnih ljudi.

Nekad je do podataka o rezultatima aktivnosti moguće doći direktno – oni su jasni, brojivi ili merljivi (npr. broj učesnika u akciji, ili broj članaka u lokalnim novinama). Ponekada je, međutim, potrebno predvideti posebne načine dolaženja do informacija koje ukazuju na rezultate, zato što je teško meriti ostvarenu promenu, pogotovu kad su u pitanju opšti ciljevi. Na primer, ukoliko udruženje radi sa decom koja imaju invaliditet, i želi da promeni stav ljudi u zajednici prema toj deci, treba dobro razmisliti šta su pokazatelji koji mogu ukazati na promenu stava šire javnosti.

Tehnike koje se mogu koristiti kod ocenjivanja uspešnosti projekta su: upitnici, ankete, testovi, procene, posmatranja, intervjui, izveštaji, zapisnici, diskusione grupe itd.

pokrenimo zajednice 3

III deo

poglavlje 3

uključivanje građana i građanki u aktivnosti u zajednici

**ZAŠTO JE VAŽNO UKLJUČITI ŠTO VIŠE GRAĐANA I GRAĐANKI?
OBlici I NAČINI UKLJUČENOSTI GRAĐANA/KI
INFORMISANJE JAVNOSTI I GRAĐANA**

3 UKLJUČIVANJE GRAĐANA I GRAĐANKI U AKTIVNOSTI U ZAJEDNICI

3.1 Zašto je važno uključiti što više građana i građanki?

Kao što je već ranije napomenuto, zajednicu čine ljudi koji u njoj žive i oni su najpozvaniji i najzainteresovaniji da prepoznaju probleme i da njihovim rešavanjem doprinose njenom razvoju. Zato kada se kaže uključenost zajednice, to zapravo podrazumeva dobrovoljne aktivnosti građana i građanki, i njihovo angažovanje u različitim inicijativama, bilo da su one formalne ili neformalne. Angažovanje građana opet znači da oni nisu pasivni posmatrači događaja, već da se angažuju u planiranju ali i realizaciji inicijativa ili događaja u zajednici.

S druge strane, udruženja, da bi planirala svoje aktivnosti, moraju oslušivati potrebe svojih sugrađana, a da bi ih uspešno ostvarila, moraju se truditi da u njih uključe što veći broj ljudi. Na taj način, udruženja građana i neformalne grupe mogu da olakšaju građanima uključivanje u aktivnosti u zajednici, ali i da pospeše njihov uticaj na vlastite živote i razvoj zajednice.

Građanima je na ovaj način moguće da:

- učestvuju u oblikovanju i razvoju zajednice na neposredan način i povećaju svoj uticaj na donošenje odluka
- razumeju potrebe i probleme drugih svojih sugrađana, posebno pojedinih grupa za čije potrebe do tada nisu znali, ili ih nisu prepoznavali, na primer, potrebe osoba sa različitim vrstama invaliditeta, etničkih ili verskih grupa, starih, mladih, žena..., stvarajući na taj način nove vrednosti, ali i nove veze u zajednici
- imaju doživljaj pripadnosti zajednici i da doprinesu njenom razvoju i kvalitetu svog i drugih života

Sa druge strane, udruženja građana i organizacije, putem aktivnog uključivanja građana/ki lakše mogu da:

- saznaju za probleme u zajednici
- dobiju konstruktivne sugestije za planiranje aktivnosti
- ostvare aktivnosti, jer će biti više ljudi koji im mogu pomoći
- prate rezultate sopstvenih akcija
- steknu prepoznatljivost i uticaj u lokalnoj zajednici

Ukratko, aktivno uključivanje većeg broja građana, udruženjima zapravo omogućava da rade na najbolji mogući način: da zaista podrže razvoj svoje zajednice, da steknu kredibilitet i da se njihov glas čuje u institucijama i među drugim mogućim partnerima, što će tokom vremena pomoći da sve lakše organizuju aktivnosti i utiču na rešavanje problema kojim se bave.

Ponekada članovima udruženja izgleda da je teško uključiti građane, ili da oni nisu dovoljno motivisani. To međutim nije razlog da se od toga odustane – ukoliko se jednom uloži trud da se građani animiraju i privuku, i ako su rezultati njihovog angažmana jasni i vidljivi, svaka sledeća inicijativa i akcija će privući nove ljude. Da bi udruženja bila uspešna u uključivanju građana, potrebno je detaljno analizirati šta to može privući građane i uvek imati isplanirane alternative za slučaj da planirane aktivnosti ne proizvedu željeni rezultat. Takođe, građanima mora biti jasno šta je rezultat njihovog truda – on mora biti vidljiv i donositi pozitivnu promenu koja je opipljiva. Najvažnije je da svi koji su uključeni u aktivnosti udruženja razumeju da ona postoje pre svega zbog građana, te da bez njihove podrške, rad udruženja nema puno smisla.

3.2 Oblici i načini uključenosti građana/ki

Postoje različiti oblici i nivoi uključenosti građana i građanki u proces pokretanja i realizacije neke inicijative ili akcije. Udruženje može uključiti građane u svaki korak pomenut u prethodnom poglavlju, i to na različite načine. Dakle udruženje može:

- Konsultovati građane (naročito u procesu ispitivanja potreba i uzroka problema)
- Planirati i istražiti koja su potrebna sredstva zajedno sa građanima
- Uključiti građane u sprovođenje konkretne akcije i
- Pitati građane šta misle o rezultatima aktivnosti

Konsultovanje građana, naročito u fazi prepoznavanja problema, je osnova bez koje se ne može na pravi način definisati određeni problem, odnosno, uočiti šta je tačno problem i koji su mu uzroci. Pored toga, građani pomažu organizacijama da izaberu prioritete u rešavanju problema ukoliko je istovremeno uočeno više problema. Određeni problemi imaju prioritet u rešavanju time što pogađaju veći broj ljudi ili zato što se pogoršava stanje ukoliko se ne rešavaju na vreme. Konsultovanje može biti bilo u formi ispitivanja javnog mnjenja, anketa, organizovanja javnih rasprava, zborova građana u mesnim zajednicama i slično, a zavise od mogućnosti i ciljeva organizacije.

Npr: Grupa „Iskrice“ iz Loznice je želela da ispita koji su problemi mladih. Iako se grupa sastoji uglavnom od mlađih članova koji imaju ideje o tome šta su glavni problemi, ipak je preduzela ispitivanje problema. Zato su članovi i članice udruženja sprovedi anketu među mladim ljudima u svom gradu uzrasta od 19 do 27 godina kako bi saznala njihovo mišljenje. Anketa je između ostalog pokazala da su, zbog nedostatka posla i manjka ponude kreativnog angažovanja mladih ljudi, narkomanija, alkoholizam i nasilje česte pojave. Anketa je takođe ukazala da postoji nedostatak inicijative među većim brojem mladih ljudi, i njihov osećaj da oni zapravo i nemaju nikakva prava. Stoga je organizacija osmislila inicijativu „Malo dobre volje da živimo bolje“ kojom su ponudili čitav niz kreativnih mogućnosti da se mladi angažuju, i na taj način pokušala da deluje na uzroke, pre nego na posledice problema.

Planiranje i mapiranje resursa sa građanima podrazumeva direktno uključivanje građana/ki u osmišljavanje rešenja za različita pitanja, kako samih rešenja, tako i izvora sredstava da se problem reši. To zapravo znači da pošto je organizacija ispitala problem, može osmisliti različite načine da pita građane kakva rešenja predlažu, i šta bi se moglo, od lokalnih resursa iskoristiti da se problem reši. Druga mogućnost, posebno ako organizacija želi da uključi veći broj građana, je da se osmisli nekoliko mogućih načina rešavanja, te da se ponudi mogućnost opredeljivanja za jedno.

Treba voditi računa da nije jednostavno planirati u velikim grupama ljudi. Zato se mogu koristiti tehnike kao što je organizovanje niza sastanaka, na kojima će se uključiti stručnjaci iz zajednice, predstavnici lokalnih vlasti ili privrednika, ili formiranje različitih savetodavnih tela. Takođe treba omogućiti građanima da daju određene predloge, komentare u vezi sa predloženim rešenjem problema, kao i u vezi sa aktivnostima koje je organizacija imala u planu da sprovede. Tehnike i metode su slične onima koje se koriste u procesu konsultacija: dakle ankete, javne rasprave, zborovi građana i slično. Sugestije dobijene od građana mogu značajno pomoći organizacijama da na bolji način isplaniraju svoje aktivnosti i bolje sagledaju mogućnost postavljanja cilja.

Npr. Ekološki pokret „Zeleni“ iz Bačkog Petrovca zajedničkim snagama čitavog mesta uspeo je da uredi napušteni prostor u samom centru i da ga pretvori u dečje igralište. Ideja je potekla od srednjoškolaca i njihovih roditelja koji su u početku bili najzainteresovaniji da se uključe u aktivnosti. Članovi udruženja su predstavili plan predstavnicima opštine i mesne zajednice. Ispostavilo se da oni misle da je ideja odlična, ali i da predlažu da se radovi prošire, te

da se rekonstruišu ograda prilaznog mosta i obližnja česma. Zahvaljujući uključenju većeg broja partnera i samih građana u planiranje, organizacija je izmenila prvobitne planove, ali i dobila veliku podršku u samom izvođenju radova, kako od opštine, tako i od samih građana.

Uključivanje građana u sprovođenje aktivnosti omogućava udruženju da uspostavi direktan kontakt sa većim brojem građana. Učestvovanje većeg broja ljudi ne samo da povećava mogućnost da će neka konkretna akcija ili aktivnost uspeti, već podiže vidljivost i kredibilitet organizacije u zajednici. Građani saznaju šta je to konkretno što organizacija radi, dobijaju uvid u rezultate i korist aktivnosti za širu zajednicu, i tako stiču poverenje i pozitivan odnos prema udruženju. Pri tome, i sami građani dobijaju priliku da se bolje upoznaju sa problemom i lično doprinesu njegovom rešavanju. To pomaže stvaranju kohezije u zajednici, kao i do većeg nivoa pouzdanja u zajednici da se stvari mogu promeniti na bolje. Time građani postaju saveznici udruženja, ne samo u trenutnoj aktivnosti, već i u mogućim budućim inicijativama.

Npr: Organizacija „Gea” iz Knjaževca je želela da utiče na razbijanje predrasuda prema deci koja su korisnici Zavoda za vaspitanje mladeži. Njihove aktivnosti su između ostalog uključivale i oslikavanje murala u parku – smatrali su da će deca iz Zavoda, osim prilike da se kreativno angažuju, imati priliku i da pokažu stanovnicima da su i oni deo njihove zajednice i da mogu i žele da urade nešto za grad. Međutim, umesto da deca to rade sama, a da se građani zatim obaveste o tome, udruženje je pozvalo građane da im se pridruže. Dobra kampanja i atraktivna lokacija u parku su privukli preko šezdeset građana, koji su zajedno sa decom iz Zavoda proveli dan u parku i učestvovali u oslikavanju. Uključivanje većeg broja sugrađana/ki je doprinelo pozitivnoj promeni stava bar jednog dela građanstva prema korisnicima/ama zavoda, dok su pozitivni komentari građana i njihovo direktno učešće su pomogli organizaciji da od lokalnih vlasti dobije podršku za slične aktivnosti u budućnosti.

Pitati građane da učestvuju u proceni uspeha podrazumeva da se ljudi iz zajednice ili njihovi predstavnici pitaju šta misle o rezultatima akcije. To zapravo znači da se od građana traži povratna informacija o tome koliko su aktivnosti imale uticaja na promene u njihovoj sredini, kao i mišljenje o efektima akcije, kako pozitivnim tako i negativnim. Na taj način, udruženje dobija priliku da sazna šta drugi misle o njihovoj inicijativi, što omogućava objektivniju procenu.

3.3 Informisanje javnosti i građana

Najvažnije je informisati javnost i građane o svakom koraku, odnosno o svemu što se preduzima i događa a vezano je za inicijativu ili akciju. Informisanje je sastavni deo svakog od prethodnih koraka i preduslov aktivnog učestvovanja. Informisanje omogućava da se dobiju potrebni podaci o problemu, podstakne razumevanje njegove važnosti, inicira učešće u planiranju, postavljanju ciljeva, traženju rešenja, otkrivanju lokalnih resursa, izvođenju akcija, kao i da se sagledaju postignuća i budući planovi. Mediji mogu značajno da olakšaju ovaj proces i da omoguće veću obaveštenost predstavnika zajednice, ali iskustva govore da su direktni kontakti sa ljudima nezamenljivi u naporima da se oni/e aktivno uključe u život zajednice.

Načini informisanja građana i građanki o problemima i aktivnostima u zajednici zavise od cilja: mogu se izabrati različiti načini informisanja, zavisno od toga da li je potrebno da se ljudi obaveste o pokrenutoj inicijativi, pozovu da prisustvuju određenom događaju, pozovu da učestvuju u akciji... Isto tako, važno je znati koje metode informisanja su uobičajene u zajednici – organizacija može da koristi poznate metode, ili može da odabere novu i neuobičajenu metodu za koju smatra da će odgovarati njihovoj sredini. Metode koje se mogu koristiti pojedinačno ili kombinovano su:

- *Pasivni kontakti:* ubacivanje pisama u poštanske sandučice, poster i lifleti, obaveštenja na oglasnim tablama (stambenih zgrada, institucija, itd)
- *Mediji:* članci u lokalnoj štampi, saopštenja, prilozi, dnevne novosti, reklame i intervjui na lokalnoj radio ili TV stanici.
- *Lični kontakt:* lične posete pojedincima i udruženjima, punkt za informacije postavljen na prometnom mestu, izložba sa ili bez aktivnog učešća osoba iz organizacije, neformalni sastanci, obilasci „od vrata do vrata“.

Partneri koji žele da u ime, ili sa organizacijom, informišu svoje članove ili javnost o aktivnostima organizacije, mogu doprineti ostvarivanju boljeg efekta, posebno ako već uživaju poverenje ili ugled u zajednici. Na primer, direktor škole može u ime organizacije informisati nastavnike i učenike o aktivnostima, odbornik može informisati gradsko veće, radnici mogu informisati penzionere svoje firme, itd. Ukoliko se problem i aktivnosti tiču mladih, dobro je uključiti škole, decu i omladinu, preko kojih će se najverovatnije informisati i roditelji. Lični kontakti su uvek efikasni. Pojedinačni razgovori sa ljudima oduzimaju mnogo više vremena nego slanje pisama, ali zato imaju više efekata. Poseta može biti početak uspostavljanja odnosa koji će jačati tokom sprovođenja aktivnosti. Takođe, iskustvo je pokazalo da bilo koja akcija na ulici privlači pažnju prolaznika i može biti efikasno sredstvo informisanja o projektu, ili nastupajućoj aktivnosti. Akcija informisanja može biti sasvim jednostavna, na primer, postavljanje punkta za informacije na uglu najprometnije ulice uz distribuciju letaka. Ona, isto tako, može biti i veoma složena, na primer, performans na ulici.

Najsigurnije je istovremeno koristiti više načina informisanja. Npr: Javni skup „*I mi bismo da se parkiramo*“ - Društvo za cerebralnu i dečju paralizu iz Paraćina iniciralo je ovu akciju da bi promovisalo ostvarivanje zakonom predviđenih prava o obeležavanju mesta za parkiranje osoba sa invaliditetom, kao i da bi iniciralo donošenje opštinske odluke o zabrani parkiranja na tako obeleženim mestima. Udruženje je izabralo da građane informiše o inicijativi tako što će organizovati deljenje propagandnog materijala na javnim mestima, ali uz performans koji će objasniti zahteve udruženja. Na skupu koji se održavao na ulici su pored osoba sa različitim vrstama invaliditeta, učestvovali i predstavnici lokalne samouprave, Centra za socijalni rad kao i predstavnici partnerske organizacije koji su pomogli pri deljenju propagandnog materijala. Osoba sa invaliditetom je, pokušajima da izađe iz automobila koji je parkiran na običnom parking mestu, javno demonstrirala nedostatak prostora i nemogućnost korišćenja za nekoga ko se teško kreće ili se kreće uz pomoć invalidskih kolica. Događaja je privukao veći broj posmatrača, a lokalni mediji su snimali ceo događaj kao i demonstraciju, što je značajno povećalo broj ljudi koji su bili informisani, ne samo o tome šta udruženje traži, već i zašto to traži. Dodatno, jedan broj odštampanog promotivnog materijala volonteri su ostavljali i na parkiranim automobilima.

MLADI ĆE VAM DATI PRIMER!

⇒ Promotivno ekološka šetnja "Stazama akademika Josifa Pančića" Sičevačka klisura
 Provedi dan u prirodi, na čistoj strani života! Pridruži nam se
 Subota 16. April, park Svetog Save u 09:00

⇒ Čišćenje Gabrovačke reke
 Čekamo te, ovo je i tvoja reka!
 Nedelja 8. Maj u 10:00 - ušće Gabrovačke reke

Organizator
 Odred izviđača
 Josif Pančić, Niš

Trg Svetog Save 31B
 018-239-574, www.pancic.org

Donator
 MCM

Podrška
 AdverCity
 M
 mcn
 MEDIA CENTAR NIŠ

Npr: Odred izviđača „Josif Pančić“ pokrenuo je kampanju i akciju čišćenja Gabrovačke reke čijim zagađenjem su ugrožena dva najveća naselja u Nišu. Konferencija za novinare sa koje je izveštavalo sedam medija najavila je početak kampanje. Po završetku konferencije, na istom mestu održana je i tribina-sastanak sa predstavnicima stanara koji žive u okolini na kojoj se pojavilo samo šestoro ljudi. Izviđači su zaključili da je za aktivnije učesće stanovnika naselja u akciji potrebna i jedna vrsta „pozitivnog pritiska“. Zato su poletarci Odreda izviđača u kraju u kom žive delili liflete sa pozivom za priključivanje akciji. Za promovisanje projekta iskorišćena je i tradicionalna ekološka šetnja koja se svake godine organizuje i koja je okupila preko 300 mladih ljudi. Postavljen je bilbord na lokaciji uz samu reku i u blizini prostorija izviđača što je dodatno povećalo efekat. To je pomoglo da se na sam dan čišćenja reke okupi oko 200 ljudi, što izviđača što građana/ki i predstavnika/ca partnerskih organizacija. U nastavku kampanje „od vrata do vrata“ podeljeni su lifleti u kojima se navodi da je reka očišćena, a građani se pozivaju da održe to stanje i ubuduće brinu o svojoj životnoj sredini.

IV deo

poglavlje 4

izgradnja partnerskih odnosa u zajednici

ZAŠTO SU VAŽNA PARTNERSTVA
KO MOGU BITI PARTNERI

4 IZGRADNJA PARTNERSKIH ODNOSA U ZAJEDNICI

4.1 Zašto su važna partnerstva

Za udruženja građana/ki važno je da imaju što bolju saradnju i grade partnerstva u zajednici u kojoj deluju. Kao što je ranije napomenuto, zajednicu čine različiti akteri i sektori - i svako od njih ima određeni uticaj, pa su samim tim, udruženja i organizacije upućeni na druge organizacije i institucije. Bez zajedničkog delovanja i ostvarivanja partnerstva sa drugim organizacijama, institucijama i građanima ne mogu se ostvariti značajni efekti i promene u zajednici. Na primer, teško je zamisliti da organizacija koja se bavi lokalnim socijalnim pitanjima može nešto značajnije promeniti u svojoj zajednici bez saradnje sa centrom za socijalni rad, drugim organizacijama koje se bave socijalnim pitanjima, kao i sa samim građanima koji su socijalno ugroženi. Uspostavljanjem saradnje i partnerstva sa drugim akterima stvara se značajan kapital za buduće delovanje organizacije i postizanje pozitivnih promena i razvoja celokupne zajednice.

4.2 Ko mogu biti partneri

Potencijalni partneri mogu biti pojedinci, grupe ljudi ili organizacije koje su neposredno ili posredno zainteresovani za probleme. To zapravo znači da partneri mogu biti:

- udruženja građana ili organizacije
- lokalne vlasti i institucije (lokalna samouprava, skupština, predsednik opštine, gradonačelnik, institucije socijalne brige, obrazovne, zdravstvene ili komunalne institucije)
- mediji
- poslovni sektor (lokalne fabrike, dragstori, restorani, banke, preduzeća štamparije)

4.2.1 Organizacije i udruženja

Saradnja i partnerstvo sa drugim organizacijama i udruženjima su izuzetno važni. Pre svega, ukoliko u zajednici postoje organizacije i udruženja sa sličnim ciljevima partnerstvo i saradnja sa njima će pomoći da se lakše ostvare ciljevi. Partnerstvo i dobra saradnja omogućavaju razmenu informacija i bolje sagledavanje potreba i problema koji postoje u zajednici. Takođe, u kontaktu sa drugim organizacijama može se obavestiti o iskustvu sa određenim medijima, predstavnicima vlasti ili poslovnim sektorom. Partnerskim odnosom omogućava se usklađivanje aktivnosti među organizacijama koje deluju u jednoj lokalnoj zajednici. Usklađivanje aktivnosti među organizacijama je vrlo značajno jer se na taj način sprečava dupliranje posla.

Partnerski odnos je bitan i za razmenu iskustva i stručnih znanja sa drugim organizacijama. Možda druge organizacije imaju aktivistu koji je pravnik, a organizaciji je potreban pravni savet. Dobra saradnja sa drugima može biti uvod u stvaranje lokalnih mreža i koalicija koje su potrebne za rešavanje krupnijih problema za koje su neophodni veći resursi i veći uticaj u zajednici.

4.2.2 Organi vlasti i institucije

Udruženja građana su u svom radu upućena na saradnju sa lokalnim institucijama i organima vlasti. Saradnja sa lokanim institucijama je neophodna jer one često imaju resurse ili moć donošenja odluka koje su neophodne za ostvarivanje njihovih ciljeva, odnosno promene koju žele da postignu.

Npr: Ukoliko je cilj projekta organizacije uklanjanje ilegalnih deponija neophodno je uspostaviti saradnju sa komunalnom službom. Partnerstvo sa njima će omogućiti da se saznaju uzroci problema (zašto nastaje ilegalna deponija, šta sprečava odnošenje smeća), da se dogovori o uklanjanju

deponije (građani i volonteri udruženja mogu organizovati volontersku akciju čišćenja, ali je često potrebna mehanizacija koju ima samo javno preduzeće), ali i da se postigne dogovor za buduće održavanje prostora - pošto postignuto treba i održati. Treba uključiti i lokalnu samoupravu, jer ona takođe ima određene nadležnosti.

Pri uspostavljanju saradnje i partnerskog odnosa, treba imati u vidu da je interes obostran - time što ukazuje na problem, i predlaže rešenja, udruženja građana i organizacije predstavljaju značajnog partnera organima

vlasti i institucijama. Osim uspostavljanja partnerstva povodom konkretne akcije, potrebno je razmišljati i o dugoročnijoj saradnji: na primer, udruženje može pokrenuti dijalog sa lokalnom samoupravom kako bi se oformilo posebno telo za saradnju sa udruženjima građana, ili posebno telo za rešavanje određenog problema u zajednici. Na taj način partnerski odnosi postaju stabilniji i omogućavaju ostvarivanje dugoročnijeg uticaja.

4.2.3 Poslovni sektor

Poslovni sektor, je nosilac ekonomskog razvoja zajednice, ali igra važnu ulogu kao partner i u drugim oblastima: kompanije i firme nisu samo proizvođači dobara i usluga, već i sugrađani i komšije u svakoj zajednici. Njima je takođe u interesu da ulaganjima u neprofitne inicijative koje služe opštem dobru, doprinesu boljem životu i napretku u zajednicama u kojima rade, kao i da doprinesu pozitivnoj slici o svojoj firmi. Poslovni sektor zato može biti važan saveznik u rešavanju problema u zajednici. Poslovni sektor može pomoći ne samo ulaganjem novčanih sredstava, već i pozajmljivanjem opreme, prostora, pružanjem usluga besplatno ili sa velikim popustom, animiranjem zaposlenih da volontiraju...

4.2.4 Mediji

Mediji su važan faktor za rad svake organizacije, jer su značajan resurs za dobijanje šire podrške građana koja je značajna za rešavanje određenih problema.

Putem medija organizacije:

- prenose poruku svojim korisnicima o problemima na koje žele da skrenu pažnju
- informišu o aktivnosti kojim se trenutno bave i onima koje planiraju
- prenose rezultate svog rada

Mediji tako postaju saveznici u rešavanju problema, a udruženje građana gradi svoj imidž i stiče prepoznatljivost u svojoj lokalnoj zajednici. Prepoznatljivost je značajna za delovanje organizacije jer lakše može ostvariti buduće kontakte sa građanima, institucijama, poslovnim sektorom, predstavnicima vlasti, drugim organizacijama, donatorima. Takođe dobri odnosi sa medijima i partnerstvo pomažu da poruke budu tačno i potpuno prenete javnosti.

4.2.5 Kako izgraditi partnerstvo

Da bi se uspostavila partnerstva, potrebno je prvo prepoznati ko sve mogu biti važni partneri za inicijativu ili akciju koju udruženje želi da realizuje. Nekoliko važnih elemenata treba imati u vidu prilikom uspostavljanja ili izgradnje partnerskih odnosa:

Razumevanje potreba i prioriteta drugih

Slušanjem potreba potencijalnih partnera može se saznati šta ih motiviše da se pridruže aktivnostima. Organizacija treba da razmisli kako da poveže vlastite potrebe i potrebe drugih zainteresovanih strana, to jest na koji način projekat može biti koristan za sve partnere (da li će doprineti da javnost stekne dobru sliku o njima, ili će rešiti problem koji i njih dotiče i sl.)

Redovno informisanje partnera

Obaveštavanje partnera o toku procesa i preduzetim aktivnostima uticaće na njihov doživljaj da su deo projekta. Ne bi trebalo da se desi da partneri dobiju informacije o projektu iz nekog drugog izvora.

Pouzdanost

Ako organizacija želi da ima partnera i sama mora biti dobar partner. Ispunjavanje datih obećanja i pomaganje drugima, stvoriće spremnost drugih da pomognu kada to bude potrebno.

Publicitet (javnost)

Održavanje javnih događaja omogućava da se javnost obavesti o ciljevima i aktivnostima, a istovremeno pokazuje partnerima da je organizacija aktivna i sposobna. Pri javnim pojavljivanjima uvek treba pomenuti i partnere, bez obzira da li su prisutni ili ne.

Zahvalnost, pohvale

Zahvaljivanje svakom partneru - pismom, telefonom, javnim priznanjem, tokom javnih događaja, ili u štampanim materijalima, potvrđuje dobre odnose i uvažavanje.

Lični kontakt

Poverenje i spremnost potencijalnih saradnika i partnera da pomognu biće veća ukoliko se uspostavi lični kontakt sa ljudima koji predstavljaju određenu instituciju, firmu ili lokalnu samoupravu. Treba imati u vidu da izgradnja ličnih odnosa nije jednostavan proces i da oduzima dosta vremena i energije (npr. treba potruditi da se ljudi upoznaju umesto da im se šalju obaveštenja ili pisma). Takođe, on se ne gradi "preko noći" – pošto se zasniva na iskustvu u saradnji, često je potreban duži vremenski period da bi se uspostavio kvalitetan odnos sa ljudima koji predstavljaju partnere.

V deo

poglavlje 5

prikupljanje sredstava za aktivnosti u lokalnoj zajednici

KORACI ZA PRIKUPLJANJE SREDSTAVA
MOGUĆI IZVORI SREDSTAVA

5 PRIKUPLJANJE SREDSTAVA ZA AKTIVNOSTI U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Bez određenih ljudskih, materijalnih, tehničkih i finansijskih izvora organizacije ne mogu uspešno sprovesti aktivnosti i projekte u svojim zajednicama. U mnogim slučajevima čini se da je lakše doći do podrške donatora izvan zajednice, nego unutar nje. Premda će to u početku iziskivati veći rad i trud, doprinos lokalne zajednice značajan je način jačanja kapaciteta organizacije. Osim što se time obezbeđuju sredstva i materijali potrebni za projekte koji doprinose unapređenju zajednice, privlačenje lokalnih doprinosa pomaže organizaciji u izgradnji dugoročnih odnosa i partnerstava sa važnim pojedincima i ustanovama.

Prikupljanjem sredstava i realizacijom akcije lokalnim sredstvima udruženja podstiču i osećaj ponosa i postignuća koji se temelje na svesti građana da su doprineli dobrobiti svoje zajednice ali i izgradnju dugoročnih partnerstava. Pokretanjem lokalnih izvora finansiranja povećava se mogućnost da se trajno održe rezultati neke akcije ili inicijative - budući da su lokalni sponzori lično i dugoročno zainteresovani za projekat u svojoj zajednici time se otvaraju mogućnosti za dalju podršku. I naravno, podrška lokalne zajednice omogućava lokalnim grupama veću samostalnost i nezavisnost od starnih donatora, a to znači usmerenost na potrebe koje sama zajednica smatra bitnim.

5.1 Koraci za prikupljanje sredstava

U lokalnoj zajednici postoji niz različitih sredstava koja se mogu iskoristiti za realizaciju projektnih aktivnosti. Koraci koji mogu pomoći pri tome su:

Šta je cilj inicijative ili akcije

Za šta se konkretno traži podrška? Treba napisati ili pripremiti kratko i jasno, u par rečenica, odgovor na ovo pitanje, na način koji će biti razumljiv ljudima koji nisu uključeni u rad udruženja.

Spisak potreba

Treba dobro razmisliti o svim stvarima (roba, oprema ili usluge) koje su potrebne da se ostvare planirane akcije. Uobičajeni spisak potreba obuhvata: sredstva i materijale zavisno od planiranih aktivnosti (hrana, osveženje, i sl.), sredstva za postizanje publiciteta ili informisanje i »radnu snagu« (od onih koji će farbati klupe, do muzičara).

Određivanje mogućih izvora

Da li se planirana sredstva mogu dobiti u vidu donacije i od koga? Najbolje je ako članovi udruženja naprave spisak svih mogućih donatora iz zajednice: organizacija može da se obrati: preduzećima, bankama, novinama, javnim službama i firmama u kojima su zaposleni članovi organizacije, ali i susedima, važnim ljudima u zajednici, školama, drugim udruženjima, gradskoj vladi, fondacijama, itd. Spisak potencijalnih donatora treba da pokrije sve oblasti neophodne za sprovođenje akcije. Za svaku od stavki sa prethodne liste potrebnih sredstava, prepoznajte makar jedan mogući izvor sredstava, a ako je moguće i više.

Pravljenje plana prikupljanja sredstava

Na koji način tražiti pomoć? Ko će u organizaciji biti zadužen za te aktivnosti? Kada ih izvesti? Odgovori na ova pitanja predstavljaju plan prikupljanja sredstava. Raznovrsnost je izuzetno važna – ako se organizacija osloni samo na jednu vrstu podrške, može dovesti akcije u pitanje.

Uključiti više osoba u prikupljanje sredstava

Nije lako sprovesti plan prikupljanja sredstava, posebno ako nije angažovan veći broj članova organizacije za ove aktivnosti. Kada se u aktivnosti prikupljanja sredstava uključi više ljudi, ostvaruje se više veza sa resursima, dobija se više različitih vrsta sredstava i pomoći, a najvažnije, veći broj ljudi će osećati da je ostvarena promena nastala kao rezultat zajedničke akcije i da je njihovo vlasništvo.

5.2 Mogući izvori sredstava

5.2.1 Ključni pojedinci

Podrška uglednih i poznatih pojedinaca vrlo je važna u pribavljanju podrške unutar lokalne zajednice. Prilikom utvrđivanja ko su uticajni pojedinci ne treba razmišljati samo o onima koji u nekoj instituciji ili preduzeću imaju moć odlučivanja, već i o uticajnim ljudima u zajednici čija podrška može olakšati da se dođe do onih koji odlučuju ili da pošalje pozitivnu poruku javnosti o samoj inicijativi (što može olakšati proces prikupljanje sredstava).

5.2.2 Građani/ke

Građani/ke su nabitniji deo bilo koje strategije prikupljanja sredstava u lokalnoj zajednici. Ako projektne aktivnosti odgovaraju potrebama zajednice i ako građani/ke veruju u rad i misiju organizacije oni će biti spremniji da pruže podršku. Takođe, ako su obavešteni na odgovarajući način, građani/ke mogu postati najbolja podrška i promoteri i pružiti podršku na više načina. Volonterski rad kojim se organizaciji stavlja na raspolaganje vreme, znanje, iskustvo, veštine, oprema, je jedan od najvažnijih izvora podrške. Iako većina građana ne može donirati velike novčane iznose, manje pojedinačne donacije velikog broja građana mogu biti značajne u krajnjem zbiru. Manja sredstva mogu se prikupljati direktno ili preko za to određenih mesta. Uz to građani vrlo često doprinose projektnim aktivnostima tako što poklanjaju namirnice i robu kao što su hrana i osvežavajuća pića za volontere i učesnike u projektu.

5.2.3 Lokalna samouprava i institucije

Lokalna samouprava i institucije mogu takođe biti izvor potrebnih sredstava za realizaciju projekta. Od lokalne samouprave i institucija se mogu tražiti:

- prostor
- korišćenje oprema i usluga
- novčana sredstva

Prostor je verovatno jedna od najznačajnijih vrsta pomoći koju organizacija može dobiti od lokalne samouprave ili drugih organa vlasti u zajednici. To može biti prostor za rad same organizacije, ili prostor za specifičnu aktivnost. Ukoliko organizacija planira da uspostavlja pozitivne promene u zajednici ona mora raspolagati određenim prostorom gde može nesmetano obavljati svoje delatnosti. Lokalne institucije u svakoj zajednici najčešće raspolazu određenim prostorima koji nisu iskorišćeni i koje može ustupiti bez nadoknade na duži vremenski period, što značajno olakšava rad organizacije. To je obično dugotrajan proces, i potrebno je da organizacija ili udruženje postoje i rade već duže vreme, i imaju iza sebe niz akcija kojima su jasno pokazali da rade na dobrobiti zajednice.

Ukoliko to nije moguće, druga opcija je potražiti korišćenje prostora za pojedine događaje. Ukoliko udruženje ili organizacija imaju aktivnosti koje uključuju skupove, okupljanja, seminare, tribine uvek je moguće potražiti od lokalne samouprave ili institucija korišćenje njihovog prostora (obično opštinskih sala i slično) i time smanjiti troškove aktivnosti.

Na sličan način se mogu tražiti korišćenje opreme i usluga. Lokalna samouprava i različita odeljenja, kao i institucije imaju mogućnosti da pomognu pozajmljivanjem opreme (komunalna služba npr. pozajmljivanjem mehanizacije, različiti stručnjaci držanjem predavanja, pravne službe savetima itd).

Na kraju, postoji mogućnost i dobijanja direktne novčane podrške. Svaka opština ima na raspolaganju određena sredstva koja su usmerena na neprofitne inicijative, a koja se dodeljuju budžetom za

svaku budžetsku godinu. Rok za organizacije da dostave program aktivnosti i finansijske planove je 15. jun i tog se roka treba pridržavati, dok se rebalans budžeta obično radi krajem godine. Takođe, građani i udruženja imaju pravo prisustva raspravama o budžetu i pravo uvida u informacije koje se tiču raspodele sredstava. Zbog toga je važno znati kako i kada pristupiti, kao i poznavati procedure, učestvovati na javnim raspravama koje organizuje lokalna samouprava, kao i redovno upoznavati predstavnike/ce lokalne samouprave sa radom organizacije.

Uspostavljanje kontakta sa lokalnim vlastima i institucijama

Da bi organizacija imala dobru saradnju sa lokalnim organima vlasti i da bi mogla da računa na određenu pomoć mora voditi računa o nekoliko stvari.

- organizacija mora da bude prepoznatljiva u zajednici kako bi mogla da računa na pomoć lokalne samouprave. Prepoznatljivost se stiče pre svega kvalitetom rada, a zatim i brojem akcija i inicijativa.
- organizacija treba da se upozna sa strategijom i planovima lokalnih vlasti i prepozna oblasti i planove na kojima je moguće ostvariti saradnju
- organizacije treba da obrazloži svoje ideje na način koji će jasno pokazati da postoji širi interes zajednice, pa i lokalne samouprave da se te ideje ostvare

Način za uspostavljanje prvih kontakata može biti direktno predstavljanje organizacije predstavnicima vlasti, slanje propagandnog materijala i informacija o aktivnostima, pozivanje na sastanke i događaje i učestvovanje na događajima koje organizuju drugi akteri.

Npr: Udruženje građana „Deca u srcu“ iz Arandjelovca aktiviralo je čitavu zajednicu na ponovnom pokretanju „Biblioteke igračaka“ kroz akciju prikupljanja igračaka. Javna akcija u kojoj su učestvovali građani je rezultirala time da im je Centar za socijalni rad dao prostor za biblioteku a lokalne vlasti su pružile malu materijalnu pomoć za opremanje prostora. U svojim nastojanjima da „Bibloteka igračaka“ nastavi sa radom grupa je osmislila kreativne radionice za roditelje i decu, uključivši veći broj građana i u te aktivnosti, za koje je skupština opštine privremeno ustupila prostor. Zbog svog angažovanja u lokalnoj zajednici, a na predlog

roditelja, liderka organizacije nominovana je za dodelu Julske nagrade - najvećeg priznanja grada Arandjelovca koju dodeljuje Skupština opštine. Privremeno ustupljeni prostor je posle određenog vremena prerastao u stalnu aktivnost i osnivanje Dečjeg kulturnog centra koji podržava grad.

5.2.1 Poslovni sektor

Poslovni sektor može biti značajan partner, kao i značajan izvor sredstava. Poslovni sektor može pomoći:

- ustupanjem stručnih znanja i veština
- ustupanjem prostora
- ustupanjem opreme
- poklanjanjem robe, materijala
- novčanim sredstvima

Načini za uspostavljanje kontakta su: direktno predstavljanje organizacije, slanje propagandnog materijala i informacija o aktivnostima i ostvarenim uspesima, pozivanje na sastanke i događaje koje priprema organizacija.

Nekoliko saveta koji mogu pomoći:

Izgradnja čvrstih veza sa lokalnim poslovnim sektorom

Dobro je razvijati odnose i veze sa poslovnim sektorom pre nego što se zatraže donacije. Neki od načina za uspostavljanje kontakta su: direktno predstavljanje organizacije predstavnicima poslovnog sektora, slanje reklamnog materijala ili informacija o aktivnostima, prisustvo sastancima poslovnih udruženja i pozivanje na sastanke ili događaje. Mogu se zatražiti saveti, ideje ili informacije od predstavnika poslovnog sektora, posebno ako su njihove aktivnosti u vezi sa aktivnostima organizacije, ili ako mogu biti direktno zainteresovani za njih. Predstavnik lokalnog preduzeća može biti pozvan da bude član uprave organizacije, što povećava transparentnost organizacije i pomaže kredibilitetu, a time i ostvarivanju kontakata u zajednici, ili dobijanje donacija.

Obraćanje preduzećima koja su voljna da pomognu

Posebno treba imati u vidu preduzeća čiji su vlasnici prijatelji ili članovi organizacije, ili preduzeća u kojima članovi organizacije rade. Veća preduzeća takođe daju donacije za aktivnosti u kojima njihovi radnici volontiraju. Neka preduzeća će imati posebni interes da se uključe u finansiranje određenih akcija: ako se nalaze u blizini mesta gde se sprovodi projekat, ako se poslovne aktivnosti poklapaju sa događajem koji se organizuje, ili ako im određena akcija može pomoći da se više čuje o njihovim proizvodima ili uslugama - npr. muzička radnja može biti zainteresovana za sponzorstvo koncerta, radnja dečjih igračaka za donacije za vanškolske aktivnosti, gvoždarska radnja za akciju čišćenja i slično. Način na koji se preduzeća reklamiraju (na koji aspekt – ekološki, socijalni ili neki drugi – stavljaju naglasak) može se iskoristiti za obraćanje i dobijanje sredstava.

Zahvalnost

- *Publicitet:* odati javno priznanje preduzećima koja su pružila podršku, na primer u dnevnim novostima, ili na flajerima.
- *Zajednička dobra volja:* mogu se preneti informacije o spremnosti preduzeća da pokažu odgovornost za zajednicu i učestvuju, što može uticati na stav ljudi i dobru sliku o preduzeću u javnosti.
- *Lična zahvalnost:* Po završetku aktivnosti organizacija treba da pošalje pismo zahvalnosti i/ili simboličan poklon (npr. produkt radionica sa decom i sl.).

pokrenimo zajednice 3

VI deo

poglavlje 6

primeri dobre prakse

6 PRIMERI DOBRE PRAKSE

U narednom poglavlju predstavljamo vam primere dobre prakse organizacija koje je BCIF podržao. Dok je teorijski deo priručnika ilustrovan primerima koje su određene grupe primenjivale u svom radu u okviru projekata koje je BCIF podržao, u narednom delu možete pročitati detaljne studije slučajeva 10 lokalnih inicijativa. Grupe/organizacije su se kroz njih bavile različitim problemima, temama i ciljnim grupama ali im je zajedničko to što su sve uspele da pokrenu održive aktivnosti u rešavanju problema, izgrade dugoročna partnerstva sa različitim akterima u svojim lokalnim zajednicama i prikupe značajna sredstva pored onih koje im je BCIF dodelio.

6.1 Klub žena „Hera“, Bačka Topola

Opis lokalne zajednice

Opština Bačka Topola se nalazi na severu Vojvodine, 40km udaljena od mađarske granice i 50km od Dunava i hrvatske granice. Opština broji 38.000 stanovnika, a samo naselje Bačka Topola ima 18.000 stanovnika u 23 sela, okupljenih u 15 mesnih zajednica. Opština Bačka Topola je multietnička sredina, većinsko stanovništvo je mađarske nacionalnosti 58.9% i srpske nacionalnosti 29.9%. Broj nezaposlenih po zvaničnim podacima je blizu 7.000, a od toga žene čine 48%. Ukupan broj korisnika Centra za socijalni rad je preko 1.800 lica i u stalnom je porastu zbog tendencije osiromašenja društva. Značajan podatak je da skoro svako naselje u opštini ima organizaciju ili grupu koja okuplja žene.

Organizacija

Klub žena „Hera“ je prva organizacija u regiji koja okuplja žene, osnovana početkom 2001. godine. Organizacija se bavi pitanjem žena u ruralnim sredinama kroz razne aspekte koji se tiču ravnopravnosti polova, a sprovodi i projekte koje se tiču drugih marginalizovanih grupa.

Opis problema

Prema podacima Centra za socijalni rad u Bačkoj Topoli od 01.07.2005. do 22. 05.2006.godine je prijavljeno 18 slučajeva nasilja u porodici, a 97% žrtve su žene i deca. Pretpostavlja se da je taj broj oko pet puta veći, jer je nasilje u porodici prikriveno. Opštinskom javnom tužilaštvu je u 2005. godini podneto trinaest zvaničnih prijavi protiv nasilja u porodici, od kojih je šest optuženo, donesene su četiri pravosnažne presude, dve odbačene, a jedna prosleđena tužilaštvu u Subotici. Prema navodima Opštinskog javnog tužilištva do kraja maja 2006. godine podneto je pet zvaničnih prijavi protiv nasilja u porodici. Pri tome, od 2005.godine kada je donet novi porodični zakon bile su svega dve lokalne radio emisije na temu borbe protiv nasilja u porodici u trajanju od 10-tak minuta, radnim danom, pre podne (*Izvor: Radio Regije, B.Topola*). Na osnovu ankete koju je sprovedla organizacija Hera u opštini Bačka Topola (grad i okolna sela) na temu poznavanja mehanizma borbe protiv nasilja u porodici koje donosi porodični zakon, među ugroženom populacijom (građanke i deca od 11 do 18 godina) ustanovljeno je sledeće: od 319 anketiranih građanki preko 18 godina, 18 je samo delimično znalo šta se podrazumeva pod nasiljem u porodici i kome se treba obratiti u slučaju istog, a od 170 anketirane dece sedmero njih je pretpostavljalo da se treba javiti policiji. Prema rezultatima sprovedene ankete čak 95 % stanovništva nije informisano o mehanizmima borbe protiv nasilja niti je upoznato sa mogućnostima za suzbijanje nasilja koji predviđa zakon.

U opštini postoji Mreža protiv nasilja čije su članice: Klub žena „Hera“, Centar za socijalni rad, Opštinsko javno tužilaštvo, policija, lokalna samouprava, obdaništa, osnovne i srednje škole. Osim formalnog postojanja Mreže nisu preduzete druge aktivnosti radi promovisanja Mreže, niti funkcioniše mehanizam borbe protiv nasilja u porodici.

Predloženo rešenje problema

Hera je planirala da aktivnostima koje su usmerene na informisanje građana podigne stepen informisanosti o porodičnom nasilju u zajednici i upozna građane sa važećim zakonima iz ove oblasti.

Pored toga, organizacija je planirala da aktivira postojeću Mrežu protiv nasilja kako bi ona počela da funkcioniše i na taj način pokrene nadležne institucije i organizacije da uzmu aktivniju ulogu u rešavanju ovog problema.

U manjim sredinama jedan od najboljih načina informisanja građana/ki je deljenje materijala na pijacama, vašarima, jer tako je najlakše i najefikasnije komunicirati sa ženama na selu.

Akcioni plan, sprovedene projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao sastanke sa predstavnicima partnerskih organizacija i nadležnih institucija, prepreme promotivnog materijala koji će biti deljeni građanima/kama u gradskim i seoskim sredinama i održavanje javne tribine. Pored toga, organizacija je planirala intenzivnu medijsku promociju koja bi trajala od početka do kraja projektnih aktivnosti.

Aktivnosti	Vreme trajanja	Odgovorna osoba
Sastanak sa predstavnicima partnerskih organizacija i saradničkim institucijama	Poslednja nedelja avgusta	Koordinatorica projekta, predstavnici partnerskih organizacija i institucija
Priprema i štampanje brošura, plakata, majci i bedževa	Prve dve nedelje septembra	Koordinatorica projekta + 4 stručna saradnika
Distribucija brošura i plakata u vidu akcija na pijaci u Bačkoj Topoli i okolnim selima, a u selima u kojima nema pijačnog dana ulična akcija	2 meseca (poslednje dve nedelje septembra, oktobar i prve dve nedelje novembra)	40 volontera/ki
Oglašavanje u medijima kroz gostovanja na lokalnom radiju i radio reklamu	Tokom 2 meseca (poslednje dve nedelje septembra, oktobar i prve dve nedelje novembra)	Koordinatorica projekta + 3 stručna saradnika
Sastanci sa predstavnicima lokalne zajednice (CSR, policija, tužilaštvo, škole)	Tokom celog trajanja projekta	Koordinatorica projekta + 4 stručna saradnika
Priprema za javnu tribinu	1 nedelja (druga nedelja novembra)	Koordinatorica projekta + 5 stručnih saradnika
Održavanje javne tribine	1 nedelja (1 dan u trećoj nedelji novembra)	Koordinatorica projekta + 4 stručna saradnika

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Hera je krajem 2005. godine pokrenula inicijativu za osnivanje Ženske koalicije, koja je u početku uključila 10 ženskih organizacija, ženske grupe unutar postojećih organizacija, sindikat zemljoradnika/ca, ženske grupe unutar političkih organizacija. Na ovaj način Koalicija može uspešnije da lobira, članice mreže lakše i uspešnije komuniciraju međusobno, uspešnije se mogu deliti svi materijali koje neka od članica te mreže napravi. Takođe Hera je sa tri lokalne organizacije osnovala Ženski centar u kući koju su dobile na korišćenje na deset godina od bivšeg predsednika Udruženja zemljoradnika. Pošto u opštini ne postoji omladinska organizacija, Ženski centar koristi i neformalna omladinska grupa, čiji volonteri/ke su uključeni u sve projekte, a broj mladih volontera iz nedelje u nedelju raste. Tako je broj volontera/ki u okviru ovog projekta bio veći od planiranog: 15 omladinaca, 10 ženskih grupa sa po 2-3 volonterke. Mladi aktivisti/aktivistkinje su čak predložili da se organizuje obilazak institucija, pošto neki od njih nisu znali koja se institucija gde nalazi, a imali su i negativan stav o radu istih. Sve institucije su izašle u susret toj ideji, i pristale da upoznaju mlade sa svojim radom kako bi vratili poverenje građana/ki u svoj rad.

Značajna je podrška i supružnika članica Here, koji pozitivno gledaju na aktivnost žena, i tako da su se i oni uključili u pojedine akcije. Nosili su majice napravljene u toku akcije i time i na poslu davali do znanja da podržavaju akcije žena.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

U realizaciji projektnih aktivnosti organizacija je ostvarila saradnju sa više institucija i organizacija u zajednici. Organizacija je imala pomoć Opštinskog javnog tužilaštva i Centra za socijalni rad u vidu informacija od tih službi koje se tiču broja registrovanih slučajeva nasilja u opštini, broja podnetih prijavi, broja rešenih

slučajeva na sudu, što je bilo značajno za prepoznavanje i analizu samog problema. Pored toga predstavnici ovih institucija pružili su i stručnu pomoć pri sastavljanju teksta koji se našao na brošuri i plakatu koji su kasnije deljeni građanima kao i učešćem na sastancima Mreže za sprečavanje nasilja. Tekst brošure o nasilju u porodici osmišljen je u saradnji sa Centrom za socijalni rad i koordinatorkom policije. Pošto se pokazala potreba da se pravni aspekti porodičnog zakona posebno pojasne, Opštinski javni tužilac je prihvatio da napiše tekst za još jednu brošuru koja je takođe deljena na teritoriji opštine. Brošure su štampane na srpskom i mađarskom jeziku. Zatim su Opštinsko javno tužilaštvo, Centar za socijalni rad kao i policija su učešćem svojih predstavnika na predavanjima i na javnoj tribini pomogli realizaciju ovih aktivnosti. Saradnja sa Centrom za socijalni rad postala je efikasna dolaskom novog direktora, koji je bio spreman da saraduje i da se uključi u aktivnosti organizacije. On je čak ponudio mogućnost da jedan civilni vojnik koji je kod njih angažovan pomogne Heri, kako bi još više doprineo uspehu projekta.

Hera je saradivala i sa školama: u akciju lepljenja plakata i deljenja brošura su se aktivno uključio i nastavni kadar i zaposleni u školama. Takođe, pedagozi i psiholozi/kinje su držali predavanja na tu temu u školama. U osam osnovnih i tri srednje škole je podeljeno po sto komada brošura (umesto planiranih pedeset), što je urađeno uz pomoć omladinske grupe.

Veliku pomoć su dale organizacije zemljoradnika, u okviru kojih deluju aktivne ženske grupe. Tako su se brošure mogle naći i u centrima za predaju mleka, kod nekoliko veterinarke koje rade na terenu, u poljoprivrednim apotekama. Pomoć su pružale i ženske grupe političkih stranaka, pa je brošurama pokriveno svih 23 naselja u opštini, uključujući i sela koja imaju svega 500 stanovnika/ca. Značajnu podršku pružile su dve auto-škole koje su omogućile besplatan prevoz svojim vozilima za aktiviste/kinje Here pri raznošenju brošura po selima. Lokalna pekara donirala je peciva za završnu tribinu, Crveni Krst i Dom kulture besplatan prostor za tribinu a knjigovodstveni servis naplatio je samo minimum troškova svojih usluga.

Radio stanice, pored emitovanja reklame predviđene projektom, dodatno obavestavaju javnost o aktivnostima, i sve više posvećuju pažnju problemu nasilja u porodici. Ponudili su besplatnu izradu reklame i dodatno emitovanje od mesec dana, kao svoj doprinos čitavoj akciji.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Najbitniji faktor u realizaciji ovog projekta je dobro uspostavljeno partnerstvo sa svim relevantnim institucijama kao i ostalim organizacijama koje se bave sličnim problemima jer Hera samostalno nikada ne bi uspela da privuče toliku pažnju i pozitivne reakcije javnosti.

Takođe je bitno poznavati specifičnosti sredine i aktivnosti prilagoditi tome. Pijace u malim sredinama su mesta gde se okuplja veliki broj ljudi određenim danima i u određenim vremenskim intervalima. Zbog toga je Hera organizovala podelu brošura subotom prepodne, od 8-10h, kada su uspevali da podele i do 500 komada brošure.

Iskustvo organizacije pokazuje da je u manjim mestima kao što je Bačka Topola potrebno iskoristiti svako poznanstvo i podstaći sve koje znamo da na svoj način podrže akciju. Dobro je prvo privući što veći broj osoba koje podržavaju rad, koji/e će kasnije biti saveznici/ce. Takođe je važno volonterima/kama i svima koji podržavaju akcije javno se zahvaliti i, ako je moguće, treba ih sve imenovati.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

U toku pripreme projekta očekivale su se negativne reakcije na ovakvu kampanju, ali umesto toga tokom prve podele brošure na pijaci veliki broj muškaraca je prokomentarisao da je ovakva akcija trebala da se uradi i ranije. Jedan od razloga za izostanak negativne reakcije je što je stvorena kritična masa onih koji podržavaju česte akcije žena, pošto ženske grupe imaju dve do pet većih akcija godišnje, počev od jubilarnih prodajnih izložbi, organizovanja posela i prela, sportskih takmičenja ženskih grupa i drugih akcija koje lokalni mediji redovno prate.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Mreža protiv nasilja u porodici će nastaviti da se bavi rešavanjem problema nasilja u porodici, a Klub žena „Hera“ će pored učešća u mreži nastaviti da pruža potrebnu pomoć, odnosno žrtve će upućivati na odgovarajuće institucije. U sklopu Ženskog centra planira se i organizovanje radionica sa žrtvama nasilja, kao i kreativnih radionica sa decom (učenici/ce osnovnih škola na teritoriji opštine) na temu nasilja u porodici.

6.2 Forum žena, Mali Idoš

Opis lokalne zajednice

Mali Idoš se nalazi na severu Vojvodine, na pola puta između Subotice i Novog Sada. Prilikom zadnjeg popisa imao je 5.718 stanovnika, pretežno mađarske nacionalnosti dok pripadnika romske nacionalnosti zvanično ima 157. Stanovnici se uglavnom bave poljoprivredom, postoji jedna firma za preradu metala, jedna poljoprivredna organizaciju i nekoliko uspešnih privatnih firmi. Po republičkim statističkim podacima stopa nezaposlenosti u selu iznosi preko 50 procenata. Podaci Zavoda za privredni razvoj Srbije pokazuju da je opština po razvijenosti u Republici Srbiji u poslednjih dvadeset, a u Vojvodini ubedljivo na poslednjem mestu.

U jedinoj osnovnoj školi ima 18 razreda na mađarskom nastavnom jeziku, 2 na srpskom i 6 odeljenja za decu ometenu u razvoju, sa ukupno 481 učenikom od čega 49 pohađa posebnu nastavu. Selo ima i zabavište koje pohađa 159 dece.

Mali Idoš ima nekoliko manifestacija koje su poznate širom Vojvodine a najpoznatija je Domboš Fest, koji se tradicionalno održava tokom čitavog jula meseca. U Malom Idošu, osim Foruma žena, deluje još nekoliko organizacija i to: Udruženje građana Domboš, Udruženje građana „Sobesed“, Udruženje velikih porodica, Udruženje poljoprivrednih proizvođača, Udruženje pčelara, Udruženje uzgajivača svinja, Udruženje uzgajivača junadi, Neformalna grupa „Ginko“. Civilne organizacije su se početkom 2005.godine udružile u Asocijaciju za razvoj opštine Mali Idoš.

Organizacija

Forum žena Mali Idoš osnovan je 17. oktobra 2002. godine, a pored što efikasnijeg uključivanja seoskih žena u društveni život sredine kao osnovnog cilja, organizacija sprovodi i aktivnosti u cilju socijalizacije dece sa posebnim potrebama, dece iz socijalno ugroženih porodica, kao i romske populacije i to kroz projekat „Za njih, zbog nas“.

Opis problema

U Malom Idošu socijalno ugrožena deca romske i mađarske nacionalnosti predškolskog uzrasta, zbog svog socijalnog statusa nisu u mogućnosti da pohađaju predškolsko obrazovanje. Predškolsko obrazovanje je obavezno godinu dana ali zbog troškova zabavišta mnogi roditelji, naročito romske nacionalnosti nisu u mogućnosti da upišu dete u zabavište. Zakonom kontrola pohađanja predškolskog obrazovanja i vaspitanja

nije regulisana. Broj učenika u odeljenjima osnovne škole za decu ometenu u razvoju (49) u odnosu na broj učenika u školi je prevelik. Deca iz romskih porodica, odnosno deca iz socijalno ugroženih višechlanih porodica zbog nedostatka finansijskih sredstava nisu u mogućnosti da prisustvuju predškolskom obrazovanju i vaspitanju, te prilikom kategorizacije ne dostignu odgovarajući nivo i smeštena su u odeljenje za decu ometenu u razvoju. Odeljenje osnovne škole za decu ometenu u razvoju tako pohađa dvadesetoro dece iz romskih porodica i 29 učenika mađarske nacionalnosti. Institucije i lokalna samouprava ulažu slabe napore u rešavanju ovog problema, pored toga nijedna nevladina organizacija u opštini Bačka Topola nije se bavila problemima ovih grupa. Ovim problemom su direktno pogođena deca uzrasta od četiri do šest godina mađarske i romske nacionalnosti iz socijalno ugroženih porodica kojih prema podacima Centra za socijalni rad ima ukupno 89.

Predloženo rešenje problema

Organizacija je planirala da se postojeći problem može bar delimično rešiti uključivanjem dece romske i mađarske nacionalnosti, uzrasta od 4 do 6 godina, iz socijalno ugroženih porodica u predškolsko obrazovanje kroz organizovanje kreativnih igraonica na kojima će se posvetiti posebna pažnja izgradnji pozitivne JA slike, običaja mentalne higijene i igara dramske pedagogije za prevazilaženje predrasuda. Pored toga organizacija je planirala i neformalno organizovanje za decu kroz radionice na kojima bi učila strane jezike i folklorne igre i na taj način pokušali da spreče da ova deca budu raspoređena u odeljenja za decu ometenu u razvoju prilikom polaska u školu. Takođe, grupa je želela da motiviše i roditelje dece da se uključe u radionice kojima bi dobili potrebnu edukaciju o važnosti higijene i kulture stanovanja kao bitnog preduslova za pravilan razvoj deteta.

Akcioni plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao izradu programa igraonica za decu koja će biti uključena u projekat u dogovoru sa lokalnom predškolskom ustanovom i partnerskom organizacijom. Pored toga plan je predviđao i organizovanje i realizaciju dečije izložbe i porodičnog dana u koje bi pored dece bili uključeni i roditelji. Nakon toga organizacija je planirala edukaciju za roditelje dece iz socijalno ugroženih porodica u saradnji sa predstavnicima zdravstvene ustanove na kojima bi bio stavljen akcenat na važnosti lične higijene i kulture stanovanja. Akcioni plan je predviđao i izradu propagandnog materijala koji bi bio deljen građanima.

Aktivnost	Vreme /Trajanje	Odgovorna osoba
Izrada programa igraonica, izložbe, porodičnog dana i priredbe	Avgust prva nedelja	Tumbas Loketić Kornelija Burjan Agneš Bulatović Magdolna
Igraonice u romskom naselju	Avgust dva vikenda	Burjan Agneš, Tumbas Loketić Kornelija
Igraonice u centru sela	Septembar dva vikenda	Burjan Agneš Tumbas Loketić Kornelija
Dečja nedelja – Izložba Porodični dan – takmičenje u kuvanju kotlića	Oktobar prva nedelja Oktobar treća nedelja	Kerepeš Iren Bata Ibolja Lukač Klara Grac Marija
Priredba sunčana jesen	Novembar druga nedelja	Kerepeš Iren
Edukacija roditelja o ličnoj higijeni i kulturi stanovanja	Decembar druga nedelja	Tot Ilona
Porodični dan – takmičenje u pravljenju figura od snega u centru sela i organizovano sankanje	Januar druga nedelja	Burjan Agneš Biro Ibolja
Štampanje plakata i lifleta za sve akcije	Avgust – Januar	Eržebet Židai

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Organizacija je u svoje aktivnosti uključila decu iz socijalno ugroženih porodica koja su direktno pogođena ovim problemom. Deca su bila uključena u igraonice u kojima su na kreativan način učila strane jezike i izrađivala likovne radove koji su kasnije bili izloženi u okviru dečje nedelje. Pored toga deca su učestvovala i u sekcijama folkloru i kreativnih radionica koje je organizacija sprovela u saradnji sa KUD „Marcipan“.

Roditelji dece su bili uključeni u projekat kroz učešće u edukativnim radionicama koje je grupa organizovala

u saradnji sa osobljem zdravstvenog centra. Građani/ke (deca i odrasli) su pozvani putem plakata, putem medija kao i ličnim kontaktima preko roditelja dece iz drugih aktivnih organizacija i KUD-a, na igraonice u romsko naselje i u centar sela. Grupa ih je motivisala tako što je u okviru igre uređenja parka kao indijanskog naselja uključila i roditelje u pripremu terena. Na samim igraonicama kroz igre upoznavanja spajali su roditelje i decu različite nacionalnosti. Reakcije su bile uglavnom pozitivne. Vremenom deca različite nacionalnosti nisu odbijala da uhvate ruke jedni drugima, roditelji su zajedno pomagali svojoj deci u izradi rukotvorina i zajedno posluživali užinu. Posebno su se istakle neke porodice romske nacionalnosti koji su za vreme igraonica u romskom naselju pozvale okupljene u svoju kuću. Žene romske nacionalnosti spremale su svoje specijalitete za užinu, pa su kasnije razmenjivale recepte sa ženama drugih nacionalnosti.

Igraonice u centru sela su privukle pažnju prolaznika koji su se uključili u zajedničke igre. Svaka igraonica je imala sve više i više učesnika. Pristizali su prijatelji, članovi porodica, komšije i revnosno se uključivali u igru. Čak su donosili slatkiše i delili deci.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Forum žena ostvario je saradnju sa više institucija i organizacija koje su pomogle da se projekat realizuje. Saradnja sa predškolskom ustanovom i najmlađom grupom KUD-a „Marcipan“ je najuspešnija unutar lokalne zajednice. Predstavnici KUD „Marcipan“ su pomogli tako što su osmislili i realizovali igraonice za decu na kojima su ih učili folklornim veštinama. Roditelji i deca iz grupe „Marcipan“ su redovno posećivali igraonice i aktivno se uključivali u igre. Udruženje pezionera i KUD „Petefi Šandor“ su ustupanjem svojih prostorija obezbedili prostor za izložbu i priredbu.

Centar za socijalni rad je omogućio pristup relevantnim podacima o socijalno ugroženim porodicama na osnovu kojih su izabrana deca koja su uključena u aktivnosti. Forum žena je ostvario saradnju sa predškolskom ustanovom „Petar Pan“ čije su vaspitačice učestvovala u osmišljavanju i realizaciji igraonica za decu. One su sastavljale tematski program i vodile stručni deo igraonica. Na početku školske godine Forum žena Mali Idoš je nabavio potrebnu dokumentaciju za decu romske nacionalnosti za upis u predškolsku ustanovu i u dogovoru sa roditeljima i vaspitačima u zabavište se upisalo 10-oro dece. Igraonice su posetili i predsednik opštine Siđi Ištvan, zdravstveni radnici, članovi Saveta mesne zajednice i predsednica KUD-a.

Lokalna preduzeća su poklonila osveženje za učesnike igraonica i edukativnih radionica. Lokalna samouprava, mesna zajednica i KUD su uvek izlazili u susret obezbeđivanjem tehničke opreme, putnih troškova ili prevoza i sl.

Mediji kao što su „Sobesed“, Magyar Szó, Duna TV, Radio Novi Sad, Radio Bačka Topola, Regio Radio Bačka Topola su redovno izveštavali o projektnim aktivnostima.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Kao faktore uspeha Forum žena izdvaja saradnju sa predškolskom ustanovom i koordinatorom grupe „Marcipan“, redovnu posetu aktivistkinja romskom naselju i uključivanje roditelja romske nacionalnosti u aktivnosti projekta.

„Motivacija lokalne zajednice kao i ciljne grupe mora se sprovoditi neposredno i ličnim kontaktima. Početak je uvek težak, ali kada ljudi neposredno učestvuju i osećaju zadovoljstvo postignutim rezultatima, polako

upoznaju jedni druge, shvate da razlike u običajima nisu loše već da poštovanjem različitih kultura svi postaju bogatiji duhom. Osim toga deca predškolskog uzrasta nisu svesna razlike u boji kože, jeziku ili običajima. Upoznajući jedni druge već u tom uzrastu lakše prihvataju jedni druge i lakše prevazilaze strah od nepoznatog. Ulažući u decu danas, ulažemo u budućnost svih nas, jer dete je dete da ga volite i razumete".

Židai Eržebet, koordinatorka projekta

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Po mišljenju članica organizacije većih teškoća nije bilo osim što su vreme realizacije aktivnosti morali prilagoditi svim učesnicima, tako da je ponekada došlo do pomeranja datuma igraonica.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Putem konkursa i uz pomoć lokalne zajednice Forum žena će nastaviti slične aktivnosti sa decom različite nacionalnosti kroz predavanja iz oblasti zdravstvene zaštite, kroz posete porodicama i organizovanjem raznih porodičnih takmičenja, izložbi i priredbi za žitelje celog sela.

6.3 Asocijacija romske solidarnosti (ARS), Kragujevac

Opis lokalne zajednice

Kragujevac je privredni, kulturno-prosvetni i politički centar regiona Šumadije i Pomoravlja. Broji oko 180.000 stanovnika, a od toga je po procenama neprofitnih organizacija preko 10.000 Roma, iako je po zvaničnim podacima taj broj znatno manji. Kragujevac je u svojoj istoriji oduvek bio centar događanja u Šumadiji i poznat je po prvom teatru, gimnaziji pa i prvoj fabrici oružja. Slika Kragujevca se međutim dosta promenila: od industrijskog grada u kome su decenijama proizvodili automobile i gde je bila jaka vojna industrija, do današnjeg koji je prepun malih privatnih firmi i preduzetnika. Lokalna zajednica u kojoj je realizovan projekat je romsko naselje u selu Korman, udaljeno od Kragujevca osam kilometara. U ovom naselju živi 380 žitelja romske nacionalnosti bez kanalizacije, telefona i sa samo jednom česmom u celom naselju. Gotovo svi stanovnici naselja Korman su nezaposleni a 44 % meštana prima socijalnu pomoć.

Organizacija

Asocijacija romske solidarnosti osnovana je 2004. godine. Osnovni ciljevi organizacije su rad na obrazovanju Roma i romske dece, integracija romske zajednice u sve društveno-ekonomske, socijalne i političke tokove, zalaganje protiv diskriminacije Roma u svim oblastima. Organizacija svoj rad bazira na edukaciji građana, dece, omladine, žena kroz radionice, seminare, treninge i broji 750 članova.

Opis problema

Problem koji je Asocijacija romske solidarnosti rešavala ovim projektom tiče se divlje deponije smeća koja postoji u naselju Korman. Naime, u naselju nisu postojali kontejneri za odlaganje smeća tako da su meštani više godina odlagali smeće u korito obližnje Kormanske rečice. Pored nepostojanja kontejnera problem predstavlja i to što zbog nepristupačnosti terena komunalne službe nisu u mogućnosti da odvezu sakupljeno smeće i da eventualno postavljene kontejnere prazne. Više decenija unazad niko nije sproveo akciju čišćenja naselja Korman tako da su divlje deponije postale opasnost za meštane jer je postojala mogućnost izbijanja epidemije zbog loših higijenskih uslova. Problem je direktno ugrožavao oko 380 žitelja romske nacionalnosti, a indirektno i znatno veći broj građana.

Predloženo rešenje problema

Organizacija je smatrala da bi se akcijom čišćenja divlje deponije u naselju u koju bi bili uključeni građani i komunalno preduzeće higijenski uslovi u naselju popravili. Pored toga, Asocijacija je smatrala da bi se postavljanjem kontejnera za odlaganje otpada koje bi komunalna preduzeća redovno praznila sprečilo ponovno pravljenje divlje deponije. Zasađivanjem sadnica drveća na površinama koje su bile prekrivene smećem one bi postale uređene zelene površine.

Akcioni plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao razgovore sa meštanima naselja o ideji i planu realizacije aktivnosti. Razgovori su obavljani pre početka aktivnosti. Druge aktivnosti su podrazumevale razgovore sa predstavnicima institucija koje su zadužene za rešavanje ovog problema i čija je pomoć potrebna za izvođenje projektnih aktivnosti, kao i pripreme za čišćenje, akcija čišćenja i odvoženja smeća i zasađivanje sadnica drveća. Nakon toga, akcioni plan je predviđao razgovore sa predstavnicima institucija koji su zaduženi za postavljanje kontejnera

i odvoženje smeća i evaluaciju svih aktivnosti.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Razgovori sa žiteljima romskog naselja Korman – obaveštavanje o akciji		Bogoljub Đorđević
Razgovori i konsultacije sa predstavnicima JKP „Čistoća“, JKP „Niskogradnja“, Kragujevac, JKP „Gradsko zelenilo“, MZ Korman, Skupština Grada Kragujevac-resor za nadležstvo mesnih zajednica i predstavnicima medija	Od 03.07. do 08.07.2005.god.	Milan Šerifović i Darko Radosavljević
Obezbeđivanje ručnog alata za rad	Od 10.07. do 13.07.2005.god.	Lazar Maksimović
Odvoženje smeća na lokaciju do koje može doći mehanizacija.	Od 14.07. do 14.08.2005.god.	Smederevka Maksimović
Utovar i odvoz smeća mehanizacijom JKP „Čistoća“	Od 15.07. do 20.07.2005.god.	Bogoljub Đorđević
Zaoravanje manjih površina gde je odlagano smeće u naselju i zasađivanje sadnica.	Od 21.07. do 15.10.2005.god	Lazar Maksimović
Dogovori sa JKP „Čistoća“ o trajnom postavljanju potrebnog broja kontejnera za odlaganje smeća, na poziciju koja je pristupačna za redovno odvoženje smeća.	Od 15.05. do 15.06.2005.god.	Milan Šerifović Bogoljub Đorđević
Praćenje i evaluacija	Tokom čitavog projekta	Bogoljub Đorđević Milan Šerifović Darko Radosavljević
Koktel za sve učesnike koji su direktno ili indirektno učestvovali	Odmah nakon okončanja akcije	Bogoljub Đorđević Milan Šerifović Darko Radosavljević

Projektna aktivnosti počele su kao što je akcioni plan predviđao. Razgovori i planiranje aktivnosti sa građanima obavljene su pre početka aktivnosti. Nakon toga organizacija je obavila niz razgovora sa predstavnicima nadležnih institucija (lokalne samouprave, komunalnih službi, mesne zajednice) na kojim je dogovorena saradnja ovih institucija u rešavanju postojećeg problema. Aktivnosti na uklanjanju divljih deponija trajale su dvadeset dana i u njima su pored aktivista/kinja Asocijacije romske solidarnosti učestvovali građani/ke, radnici komunalnog preduzeća a pomoć su pružile i druge romske organizacije. Učešće građana/ki u početku je bilo slabo, svega 7 meštana se priključilo ali brojni televizijski i drugi medijski izveštaji koji su propratili početak čišćenja uticali su da stanovništvo romskog naselja uzme veće učešće u aktivnostima. Tako se njihov broj popeo na četrdeset. Nakon čišćenja i odvoženje smeća usledila je priprema terena za sađenje drveća kao i sama sadnja. Organizacija je uz pomoć meštana i radnika komunalnih službi posadila sto sadnica čime je naselje dobilo uređenu zelenu površinu za šetnju i odmor. Komunalna služba postavila je šest kontejnera u naselju i jednu veliku gondolu za smeće na ulazu u naselje koji je pristupačan za vozila komunalne službe. Dogovoreno je sa meštanima da ubuduće smeće odlažu u kontejnere koji će se na kraju zajednički prazniti u veliku gondolu. JKP „Gradska čistoća“ pristala je da svojim vozilima prazni gondolu, ali se postavilo pitanje ko će tu uslugu plaćati budući da je poznato loše materijalno stanje meštana romskog naselja. Predstavnicima Asocijacije zakazali su razgovor sa glavnim gradskim menadžerom, predstavili rezultate akcije kao i problem koji je nastao. Na taj način saznali su da postoji opštinski fond iz koga se mogu izdvojiti sredstva za ovakve situacije. Nakon toga doneta je odluka da se oformi poseban račun sa koga će se iz budžeta grada plaćati usluge JKP „Gradska čistoća“.

Uklanjanje divljih deponija iz naselja čime je sprečena mogućnost ugrožavanja zdravlja meštana Koromona je primarni rezultat ovog projekta. Postavljanje kontejnera i iznalaženje načina za odvoženje smeća je rezultat koji je doprineo održivosti ovog projekta. Pored toga rezultat koji je Asocijacija romske solidarnosti dobila je prepoznatljivosti u svojoj zajednici kako od strane samih građana tako i od predstavnika vlasti i

institucija. Jedan od rezultata koji organizacija navodi je i da se promenio odnos prema građanima romske nacionalnosti u lokalnoj sredini „Za vreme realizacije projekta i do današnjeg dana komunikacija između lokalnog stanovništva većinskog naroda i žitelja romskog naselja je daleko bolja u odnosu na ranija vremena, jer su ljudi dolazili i interesovali se šta to Romi rade, nudili pomoć i razbijali predrasude da su Romi neradnici i da sredinama u kojima žive ne pridaju mnogo značaja.“

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Organizacija je od samog početka aktivno uključila stanovništvo naselja u projekat. Bili su aktivni od prepoznavanja problema, preko planiranja aktivnosti i tokom realizacije svih aktivnosti. Nizom razgovora i konsultacija sa meštanima organizacija je prepoznala problem u zajednici koji je zahtevao najhitnije rešavanje a građani/ke su svojim sugestijama pomogli u planiranju projektnih aktivnosti. Organizacija je tokom uklanjanja divljih deponija imala manjih problema sa odzivom samih građana/ki ali su to uspešno rešili dobro osmišljenom medijskom kampanjom i svojim zalaganjem.

Prema rečima organizatora proces je tekao na sledeći način:

„Prvo smo obavili informativne razgovore sa trojicom najcenjenijih ljudi u romskom naselju. Nekoliko dana kasnije smo se pojavili na zvaničnom, plakatima najavljenom skupu usred mahale gde smo jednostavnim jezikom objasnili šta planiramo da radimo. Iskreno govoreći gledali su nas sa nepoverenjem i čuđenjem. Jednostavno, potpuno zaboravljeni od svih, mnogo puta prevareni, nisu mogli drugačije ni da reaguju. Neubedljivo, pomalo kroz zube i potpuno nejedinstveno pristali su da pomognu koliko mogu. Prvi radni dan za nas je predstavljao šok: pojavilo se 7 žitelja, međutim kako je dan odmicao broj se lagano uvećavao. Na užini je bilo pola naselja i definitivno sva deca. TV i radio Kragujevac izveštavali su o početku akcije preko svojih glasila. Već sutradan led se potpuno otopio. Počeli su da dolaze donoseći svoj alat, doneli su čak i motornu testeru koja nam je bila preko potrebna.“

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Tokom realizacije projekta organizacija je ostvarila saradnju sa nizom institucija i organizacija koje su nadležne za rešavanje ovog problema. Pomoć predstavnika drugih romskih organizacija u samom radu na terenu i na animiranju građana bile su izuzetno značajne za realizaciju aktivnosti.

Asocijacija romske solidarnosti je imala niz sastanaka sa predstavnicima lokalne samouprave, mesne zajednice Korman, komunalnim preduzećima čija je pomoć bila neophodna za realizaciju pomenutih aktivnosti. Komunalna preduzeća su pomogla angažovanjem svojih radnika i mašina. Saradnja sa komunalnim preduzećima je bila izuzetno značajna jer bez njihove pomoći nisu mogle da se realizuju projektne aktivnosti.

Lokalna samouprava je izdvajanjem sredstava iz budžeta za troškove odnošenja smeća nakon postavljanja kontejnera omogućila održivost projekta. Naime, stanovnici Kormanana su u izuzetno teškoj ekonomskoj situaciji i nisu u mogućnosti da plaćaju komunalne troškove odnošenja smeća.

Organizacija je imala pomoć i od lokalnih radnji i pekara u vidu užine i osveženja za učesnike aktivnosti.

Organizacija navodi da je imala izuzetno dobru saradnju sa medijima koji su pratili projektne aktivnosti kroz ceo projekat. Mediji su imali važnu ulogu u animiranju zajednice da se uključi u rad. Naime, posle medijskih priloga broj građana u samim aktivnostima se povećao.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Organizacija kao faktore koji su doprineli uspehu navodi pre svih, dobru koordinaciju tima koji je sproveo projekat, veoma dobro i precizno osmišljen plan (skoro bez ikakvih improvizacija), saradnju svih činilaca koji su učestvovali i posebno uspeh u animiranju žitelja da se priključe aktivnostima.

Kao bitan faktor uspeha ovog projekta ističe se posvećenost organizacije projektu i želja da se problem reši. Evo kako članovi organizacije to opisuju: *„Kod nas koji smo „nosili projekat“ postojala je istinska želja da se ovaj posao uradi , pa makar doveli porodice i kumove da nam pomognu da to završimo.“*

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Organizacija kao teškoće navodi slab odziv građana u početnim aktivnostima. Dobro osmišljenom medijskom kampanjom ali i motivisanjem građana putem ličnih kontakata i direktnih razgovora organizacija je vrlo brzo rešila ovaj problem.

Kao najveću teškoću u realizaciji projekta organizacija navodi održivost projekta.

Asocijacija je pokazala odlično poznavanje pravne regulative, procedure donošenja odluka u svojoj lokalnoj samoupravi što je jako bitno za realizaciji bilo kog projekta. Naime, saznali su da u njihovoj lokalnoj samoupravi postoji fond iz koga se mogu iskoristiti sredstva za plaćanje komunalnih troškova i kontaktirali su osobu zaduženu za komunalne poslove. Svojom istrajnošću postigli su da se komunalni troškovi za celo naselje plaćaju iz budžeta lokalne samouprave čime je projekat postao održiv.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Organizacija ima u planu da prati situaciju na terenu i reaguje u slučaju pojave novih divljih deponija.

6.4 Eko-klub „Zeleni putokazi“, Raška

Opis lokalne zajednice

Opština Raška nalazi se u jugozapadnom delu Srbije, 250km udaljena od Beograda. Zahvata zapadne padine Kopaonika i istočne padine Golije, a celom dužinom prostire se dolinom Ibra. Veoma je bogata vodenim tokovima Ibra, Raške, Brvenice i Jošanice, termomineralnim vodama Jošaničke Banje i radioaktivnim izvorima. Oko 43% teritorije su šume Kopaonika, Golije, Rogozne i Željina. Celo područje obiluje kulturno-istorijskim vrednostima (manastiri Gradac, Končul) a najznačajnije ekološko-turističke vrednosti predstavljaju Nacionalni park Kopaonik, Park prirode Golija i izdašni termomineralni izvori u Jošaničkoj Banji. Opština Raška obuhvata 61 naselje od kojih su dva približno gradskog karaktera (Baljevac i Jošanička Banja) a jedino Raška po urbanističkim, ekonomskim, statističkim i funkcionalnim karakteristikama spada u naselje čisto gradskog karaktera. Ostala naselja su seoskog tipa.

Strukturu privrede opštine opredelili su prirodni uslovi i prirodni potencijali ovog kraja. Zbog toga rudarstvo

(kameni uglj, azbest, olovo i cink, magnezijum, dolomit, borna ruda), poljoprivreda, turizam i eksploatacija šuma predstavljaju tradicionalne grane privređivanja.

U okviru zajednice aktivizam građana/ki je izražen kroz funkcionisanje mnogobrojnih sportskih klubova, tri kulturno–umetnička društva, mesne organizacije žena, udruženja za pomoć deci ometenoj u razvoju, organizacijama Crvenog krsta i omladinskog saveza kao i ekološkog udruženja.

Organizacija

Udruženje građana Eko–klub „Zeleni putokazi“ osnovano je 2003. godine sa misijom razvijanja ekološke svesti, rehabilitacije prirodnih pejisaža, ekološke edukacije stanovništva, zaštite celokupne životne sredine, ekološke kulturne akcije, rekreacije u prirodi, organizovanje tribina i predavanja kao i razvijanje prijateljstva, drugarstva i tolerancije među ljudima. U proteklom periodu udruženje je imalo niz zapaženih aktivnosti (10 do 12 godišnje, od kojih su neke postale i tradicionalne) i koje se pre svega odlikuju učešćem velikog broja građana (najčešće od 50 do 150). Najmasovnije aktivnosti bile su: Eko–bicikljada, Planinarsko–pešačka tura „Borovnici u pohode“, Kosidba na Lazu, sprečavanje paljenja auto–guma uoči 1. maja i uređenje lokaliteta „Izvorak“.

Opis problema

Problem kojim se bavio Eko–klub ovim projektom tiče se ugroženosti javnih česama, izvora i izletišta komunalnim otpadom što je posledica niskog nivoa komunalne higijene. Na teritoriji oštine Raška postoji znatan broj lokaliteta koji svojim prirodnim osobenostima predstavljaju primamljive pešačko–izletničke destinacije. U većini slučajeva na tim lokalitetima nalaze se javne česme ili izvori koje su ugrožene na različite načine (zubom vremena ili sitnim komunalnim otpadom koji izletnici ostavljaju iza sebe ili fekalnim odvodnim sistemima, ili nemarnošću građana različitog tipa). S obzirom da ne postoji adekvatan odgovor lokalne zajednice na zaštitu i organizovanom održavanju i čišćenju ovakvih lokaliteta neophodno je izraditi dogovarajući plan za revitalizaciju i održavanje istih.

Jedan od osnovnih izvora podataka koji je organizacija koristila je anketa udruženja „Raška–ekološki put u budućnost“ iz 2004. godine u kome su učestvovala 442 građana/ke. Prema rezultatu ankete građani/ke su kao svoj osnovni ekološki problem definisali nizak nivo komunalne higijene i veliki broj divljih deponija. Problem je pored rezultata ankete definisan i kroz projekat „Moj grad, otpad i ja“ iz 2005. godine tj. preko konkursa za najbolje digitalne fotografije na temu „Lepo i ružno“. Veliki broj prispelih fotografija upravo je bio posvećen ovom problemu. Takođe značajan broj fotografija odnosio se na javne česme i izvore kako na one koje su svojom lepotom i očuvanošću svrstane u kategoriju Lepo tako i na one koji su zapuštene, ispisane grafitima ili zatrpane sitnim komunalnim otpadom i svrstane u kategoriju Ružno. Svakog leta izletnici koji posećuju ovakva mesta iza sebe ostavljaju znatne količine sitnog otpada (pre svega plastičnog) a nadležne službe veoma retko u svojim aktivnostima predviđaju čišćenje ovakvih površina (naročito onih van urbanih sredina). Ovim problemom ugrožen je znatan broj stanovnika koji žive u neposrednoj blizini zagađenih površina tako da postoji opasnost od zdravstvene ugroženosti ovih građana. Pored toga, nerešavanje ovog problema može ugroziti ekološko–turistički potencijal opštine koja je poznata kao turističko eko–izletišta.

Predloženo rešenje problema

Organizacija je planirala da sprovede čišćenje i sanaciju pet značajnih česmi i izletišta u opštini. Plan je bio da ih očiste od komunalnog otpada uključivanjem građana i komunalnih službi kao i organizacija koje se bave zaštitom životne sredine u aktivnosti čišćenja. Prema rezultatima sprovedene ankete čak 98 procenata građana je izjavilo da bi se priključilo aktivnostima koji se tiču rešavanja problema u njihovoj opštini tako da je organizacija računala na značajnu podršku građanstva u planiranim aktivnostima.

Pored toga, intezivnom medijskom kampanjom organizacija je želela da skrene pažnju na problem zagađenja u svojoj lokalnoj zajednici i da razgovorima sa predstavnicima lokalne samouprave, Opštinskom komisijom za ekologiju i drugim zainteresovanim organizacijama pomogne u izradi akcionog plana za dugoročniju sanaciju i održavanje okoline javnih česmi, izvora i izletišta u opštini Raška. Na taj način ostvarilo bi se rešavanje problema na duži rok i organizacija bi postigla održivost projekta.

Akcioni plan, sprovedene projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao uvodne aktivnosti koje su uključivale pripremne sastanke sa predstavnicima lokalne samouprave, komunalnih službi i drugih udruženja. Pored toga organizovano je više gostovanja na lokalnim medijima i obilazak škola u gradu sa ciljem upoznavanja zajednice sa problemom i pozivanja građana da se priključe aktivnostima. Nakon toga organizacija je sprovedla anketiranje samih građana sa

ciljem dobijanja sugestija i mišljenja koje četiri česme u gradu treba da se očiste. Organizovane radne grupe su beležile stanje na terenu i u saradnji sa predstavnicima lokalne samouprave i komunalne službe napravile plan čišćenja i sanacije. Nakon toga sprovedene su četiri akcije čišćenja uz aktivno učešće građana i prezentovanje rezultata nadležnim institucijama i građanima putem medija.

Aktivnost	Vreme realizacije	Odgovorna osoba
Uvodne aktivnosti		
Priprema i ugovaranje uvodnog sastanka sa predsednikom opštinske komisije za ekologiju, direktorom JKP, predstavnicima lovačkih i ribolovačkih udruženja, predstavnicima medija	01.09.	koordinator
Izrada i umnožavanje letaka- uputstva za građane	02.09.	član tima
Sastavljanje saopštenja za javnost sa osnovnim informacijama o projektu	02.09.	koordinato
Sastanak sa predsednikom opštinske komisije za ekologiju, direktorom JKP, predstavnicima lovačkih i ribolovačkih udruženja i predstavnicima medija	02.09.	koordinator
Emitovanje saopštenja za javnost na programima radio i TV „Raška“, TV „SKY“ i radio „Enigma“	02.09. – 09.09.	
Četiri gostovanja predstavnika Eko-kluba na lokalnim medijima	02.09. – 08.09.	2 člana tima
Obilazak osnovnih škola i isturenih odeljenja i podela letaka – uputstava (4 osnovne, dve srednje i 14 isturenih odeljenja)	03.09. – 04.09.	2 člana tima
Prikupljanje podataka		
Organizovanje dežurstva u kancelariji (10 dana od 12–15h), prikupljanje podataka i sugestija	05.09. – 14.09.	član tima + 8 volontera
Sprovođenje ankete „Javne česme, izvori, izletišta i otpad“	07.09. – 09.09.	član tima + 8 volontera
Obrada rezultata ankete	10.09.	rukovodilac projekta + 1 člana tima + 2 volontera
Formiranje radnih grupa za izlazak na teren i izrad plana rada na osnovu prikupljenih podataka, ankete i sugestija	15.09.	koordinator + 2 člana tima + predstavnik opš. komisije za ekologiju + preds. JKP
Izlazak na teren radnih grupa	16.09. – 25.09.	2 člana tima + 2 stručna saradnika
Obrada podataka		
Izrada karte „Javne česme i izvori“ i definisanje 4 lokaliteta za čišćenje na osnovu prikupljenih podataka, ankete i sugestija građana	25.09. – 05.10.	1 stručni saradnik
Akcije čišćenja		
Akcija čišćenja br.1	07.10.	30 volontera
Akcija čišćenja br.2	07.10.	30 volontera
Akcija čišćenja br.3	08.10.	30 volontera
Akcija čišćenja br.4	08.10.	30 volontera
Prezentacija urađenog		
Prezentacija opštinskoj komisiji za ekologiju i JKP, utvrđivanje prioritete liste i potpisivanje sporazuma o revitalizaciji i održavanju javnih česama i izvora	12.10.	koordinator + 2 člana tima
Prezentacija na lokalnim medijima	15.10. – 20.10.	2 člana tima
Izrada CD prezentacije	20.10. – 30.10.	2 člana tima

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Eko klub uključio je građane u prepoznavanje problema koristeći anketu koju su ranije sproveli, u planiranje samih aktivnosti putem ankete koju su sproveli volonteri Eko-kluba i u aktivnosti realizacije odnosno u četiri akcije čišćenja javnih česmi i izvora.

Pozivi građanima da se uključe izvršeni su putem medija, putem distribucije letaka i internet pošte. Interesovanje građana je na zadovoljavajućem nivou a visok stepen motivisanosti leži u samoj suštini projekta. Svakodnevno u neposrednom kontaktu sa stanovništvom na terenu grupa je dobijala potpunu podršku kako u verbalnom tako i u praktičnom smislu. Uključivanje građana u projekat najviše je izraženo kroz aktivnosti na prikupljanju podataka i kroz neposrednu pomoć u vidu angažovanja određenog broja pojedinaca kao vodiča za različite geografsko-teritorijalne celine.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Dogovor sa Opštinskom komisijom za ekologiju (projekat je ugrađen u plan opštinskih ekoloških aktivnosti) uspostavljen je preko člana komisije koji je ujedno i član Eko-kluba (predsednik Eko-kluba). Eko-klub već duže vreme (od 2004. na osnovu svojih istraživanja) sugeriše opštinskim strukturama da je neophodno što pre otpočeti aktivnosti na izradi strategije u oblasti komunalnog otpada, izradi Lokalnog ekološkog akcionog plana i uvođenju ekološke stolice u parlament. Sugestije dosad nisu urodile plodom ali su zato ovaj projekat i projekat „Moj grad otpad i ja“ uvršteni u plan Opštinske komisije za ekologiju. Ideja je prihvaćena kao posledica konstantnih insistiranja predstavnika Eko-kluba na celovitijim rešenjima i potrebi da se građani neposredno uključe u aktivnosti iz ove problematike.

Na realizaciji projekta uspostavljena je saradnja sa školama na teritoriji opštine i lovačkim udruženjima iz Raške i Baljevca. Doprinos zajednice projektu ogledao se u iznajmljivanju terenskih vozila za pristup određenim lokalitetima (JP Srbijašume i Javno komunalno preduzeće). Sve aktivnosti vezane za projekat veoma su dobro praćene izveštajima lokalnih televizija (TV Raška i TV SKY).

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Jedan od osnovnih faktora uspeha projekta predstavlja dobra medijska priprema i uključivanje građana u projektne aktivnosti.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Izuzetna razuđenost terena (brdsko-planinski teren) koja iziskuje puno organizacionih aktivnosti kako u pripremi za obilazak određenih lokaliteta tako i u neposrednom obilasku istih. Bilo je neophodno usaglasiti slobodno vreme više osoba koje su članovi terenskih komisija (obično 3 do 4 osobe u jednoj komisiji).

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Grupa nastavlja svoje napore u promovisanju potrebe izrade strategije u oblasti komunalnog otpada, izrade Lokalno ekološkog akcionog plana LEAP-a za opštinu Raška i uvođenje ekološke stolice u parlament.

6.5 Ekološki pokret „Bela breza“, Kruševac

Opis lokalne zajednice

Opština Kruševac administrativno je sedište Rasinskog okruga. Smeštena je u podnožju Velikog Jastrepa i čini je više od stotinu naseljenih mesta u kojima živi 140.000 stanovnika. Do tranzicionih vremena Kruševac je važio za jak centar hemijske i mašinske industrije, dok se ruralno stanovništvo koje inače, čini oko 60 procenata ukupnog ovdašnjeg življa, pretežno bavi stočarstvom, povrtarstvom i voćarstvom. Vlast u opštini nakon poslednjih izbora pripala je koaliciji DSS, SPO, G17 Plus uz skupštinsku podršku SPS-a, dok su se u skupštinskoj opoziciji našli DS i radikali. Na nivou opštine ima više od 17.000 nezaposlenih. Aktivizam građana u udruženjima je još uvek u povelju i, mada na papiru ima više desetina registrovanih organizacija, aktivnih je tek nekoliko.

Organizacija

Ekološki pokret „Bela breza“ je organizacija koja postoji već deset godina. Oko aktivnog jezgra organizacije koja se bavi očuvanjem i zaštitom životne sredine, okupljeno je više od 2.000 članova i saradnika svih uzrasta i obrazovnih profila. Sada već standardizovani programi u oblasti monitoringa, edukacije, naučno-stručnih radova, te ekoloških i ekološko-kulturnih akcija, doneli su „Beloj brezi“ više priznanja među kojima i više Zelenih listova Društva za čistoću vazduha Srbije.

Opis problema

Kruševac je grad opasan dvema rekama: Zapadnom Moravom i Rasinom koja se gotovo celom dužinom, od izvora do ušća nalazi na teritoriji opštine i na čijim obalama su smeštena brojna naselja ove opštine. Rasina je ujedno i reka koja ovaj region snabdeva vodom za piće, zahvaljujući veštačkom jezeru izgrađenom sedamdesetih godina, a potvrđena je i lekovitost njenih voda. Međutim, nebrizljivo ponašanje žitelja opštine, njihova nedovoljna informisanost i upućenost u posledice, a naročito neuređena infrastruktura sakupljanja kako čvrstog otpada, tako i otpadnih voda duž njenog toka, učinili su Rasinu najvećim kolektorom i smetlištem ovog kraja. Kroz prethodne akcije ekoloških patrola „Bele breze“ konstatovano je da su obale najčešće zasute čvrstim otpadom tipa špona, komada nameštaja, delova karoserija, razne plastične i kartonske ambalaže, tekstila i uginulim životinjama. Poseban problem predstavlja što većina lokalnog stanovništva koristi vodu iz reke za polivanje svojih bašti i ne mali broj za napajanje stoke, a preko primitivnih bunara koristi tu vodu i u domaćinstvu što dovodi u opasnost lokalno stanovništvo. Na osnovu uvida u medicinsku dokumentaciju zdravstvenih institucija „Bela breza“ je konstatovala da je u porastu broj raznih bubrežnih i urinarnih infekcija izazvanih patološkim mikroorganizmima. Najčešće je to Escherihia coli što se dovodi u direktnu vezu sa zagađenom vodom. Ovim problemom direktno je ugroženo lokalno stanovništvo sedam mesnih zajednica V.Kupci, Šavrane, Šogolj, Gornji Stepoš, Donji Stepoš, Lipovac, Mudrakovac a indirektno zbog toga što se voda koristi za vodosnabdevanje i stanovništva Kruševca.

Predloženo rešenje problema

U pokušaju da skrene pažnju na ovaj veliki ekološki problem, te da inicira njegovo rešavanje, Ekološki pokret „Bela breza“ sačinio je projekat „Vratimo život rekama – zaštitimo Rasinu“ kojim je želeo da kroz praktičnu aktivnost uklanjanja smeća sa obala i niz edukativnih programa, očisti obale Rasine, promeni odnos građana prema ovom prirodnom blagu i probudi svest da njihovi postupci (odvođenje fekalne kanalizacije i bacanje uginulih životinja u reku) dovode do zagađenja, a da je to direktna pretnja njihovom zdravlju, kao i da inicira i podrži lokalnu samoupravu u traženju rešenja za kontinuirano uklanjanje otpada sa ovog područja.

Akcion plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcion plan je uključivao pripreme aktivnosti u samoj organizaciji, kao što su sastanci na kojima treba da se jasno podele zaduženja između članova tima, aktivnosti izrade ankete i promo materijala koji će kasnije biti korišćeni u aktivnostima sa građanima, ekološke radionice za učenike osnovnih i srednjih škola, aktivnosti ekoloških patrola koje bi činili aktivisti Bele breze i učenici osnovnih i srednjih škola i koji bi beležili stanje na terenu, čišćenje reke u mesnim zajednicama u kojima postoji zagađenje reke, medijska aktivnost koja bi trajala tokom celog projekta.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Pripremna faza projekta Radni sastanak učesnika u projektu	Prva nedelja u decembru Jedan dan (dva sata)	koordinator projekta
Izrada idejnih rešenja za: plakat Ankete (zainteresovanost građana), liflete	Druga i treća nedelja decembra dve nedelje	koordinator i članovi tima
Štampanje promotivnog materijala	Četvrta nedelja decembra dva dana	Član tima
Ekološke radionice za učenike u školama	Februar Pet dana u dogovoru sa školama	Član tima i nastavnici u školama
Distribucija promotivnog materijala i anketiranje lokalnog stanovništva uz pomoć dece, njihovih roditelja i volontera	Februar Nedelju dana	Koordinator član tima i volonteri
Ekološke patrole u akciji Fotografisanje i beleženje stanja na terenu	Mart prve dve nedelje marta	Član tima i volonteri
Priprema predloga rešenja na osnovu rezultata ankete i fotografija	Mart Treća nedelja marta	Koordinator i član tima
Informisanje građana i pozivanje	Mart Jedan dan u četvrtoj nedelji	Koordinator i član tima za medije
Organizovanje akcije čišćenja otpada	April Prve tri nedelje aprila	Koordinator sa volonterima
Informisanje građana Oglasna tabla u mesnoj zajednici Učešće u lokalnim radio i televizijskim emisijama	Decembar-April Stalno u toku projekta prema potrebi i mogućnostima	Koordinator i član tima za medije
Završetak projekta Izveštaj o realizaciji Mogućnost primene rezultata u novim projektima	April Četvrta nedelja aprila	Koordinator projekta

Početak aktivnosti bio je rezervisan za medijsko predstavljanje projekta i projektnih ciljeva, gde je organizacija naišla na izuzetnu otvorenost medija i spremnost za saradnju koja je trajala do završetka projekta.

Usledilo je anketiranje građana o tome da li su spremni da se uključe u ovako osmišljenu kampanju za zaštitu Rasine. U saradnji sa osnovnim školama sa ovog područja (učenici su nosili anketne upitnike svojim roditeljima, komšijama itd.), kao i rukovodstvima mesnih zajednica ukupno je anketirano 1.000 građana koji su gotovo stoprocentno podržali ovaj predlog.

Aktivisti/kinje i stručni saradnici „Bele breze“ održali su, zatim, desetak ekoloških radionica u osnovnim školama, Hemijsko–tehnološkoj školi i Fabrici za preradu vode za piće u Majdevu kojima je prisustvovalo blizu 300 učesnika. Teme su bile: zagađivanje i zaštita vode, značaj, raspoloživost i kvalitet upravljanja vodom, uticaj zagađenja vazduha, vode i zemljišta na zdravlje ljudi, monitoring Rasine i odnosi sa medijima. Sa trajanjem eko–radionica organizacija je srovodila i aktivnosti eko–patrola koje su činili aktivisti/kinje „Bele breze“ i učenici škola u kojim su održavane eko–radionice. Eko–patrole su izlaskom na teren načinile fotografije zatečenog stanja na obalama reke Rasine. Fotografije koje su napravile iskorišćene su za postavljanje izložbi u mesnim zajednicama koje su ugrožene ovim problemom i školama. Na taj način organizacija je uspela da skrene pažnju zajednice na problem zagađenja ove reke i pozove ih da se priključe akciji čišćenja korita reka.

Nakon toga organizacija je pristupila aktivnostima koje su se ticale priprema za akciju čišćenja korita reke Rasine. U okviru pripremnih aktivnosti održani su sastanci sa predstavnicima mesnih zajednica koje gravitiraju obalama Rasine, zatim sa predstavnicima JKP Vodovod, Javnim komunalnim preduzećem, Direkcijom za urbanizam i upravom škola kako bi se obratili za pomoć u realizaciji projektnih aktivnosti. Pored toga odštapani su i lifleti koji su deljeni građanima sa molbom da se priključe aktivnostima čišćenja reke.

„Bela breza“ je u saradnji sa JKP Vodovod, Javnim komunalnim preduzećem, Direkcijom za urbanizam, privatnim sektorom, školama, medijima, organizovala pet akcija sakupljanja čvrstog otpada iz korita reke u pet različitih mesnih zajednica. U akcijama su učestvovali učenici, aktivisti/kinje „Bele breze“ i žitelji mesnih zajednica u kojima su organizovane. Svim ovim aktivnostima posvećena je velika pažnja u pet lokalnih elektronskih medija, dva lokalna nedeljna lista, te u nacionalnim glasilima: Radio Beograd Drugi program, Večernje novosti i Politika.

Direktni rezultat realizacije ovog projekta je očišćena obala reke Rasine, uređena plaža i donekle revitalizovana reka. Time je otklonjena opasnost za meštane mesnih zajednica koji su direktno bilo pogođeni ovim problemom i sprečena mogućnost eventualne zdravstvene ugroženosti građana Kruševca zbog zagađene reke čija se voda koristi za vodosnabdevanje.

Rezultat koji je postigla organizacija realizacijom ovog projekta je edukacija učesnika/ca eko–radionica u oblasti zaštite životne sredine, promocija aktivizma u oblasti ekologije koji sada ima veću težinu i poštovanje zajednice, pa time i sve više pristalica.

Dugoročna korist ove akcije je i izrada Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP), te realizacija programa EXCHANGE i priprema projekta za izgradnju kanalizacionog kolektora duž obala Rasine. Te su aktivnosti intenzivirane zahvaljujući ovom projektu i kroz njih će projekat nastaviti da živi čime je postigao svoju održivost.

Pored toga organizacija je postigla prepoznatljivost u zajednici i Ekološkom pokretu „Bela breza“ povodom projekta javile su se škole i mesne zajednice koje do sada nisu učestvovala u ekološkim kampanjama i akcijama, a lokalna samouprava uključila je ekologe u pripremu akcionih planova u raznim oblastima.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

U realizaciji projekta učestvovala su ukupno 432 učesnika/ce eko–radionica, 502 učesnika/ce u akciji čišćenja obala Rasine koje su činili učenici/e osnovnih i srednjih škola kao i meštani/ke mesnih zajednica u kojima je registrovano zagađenje reke. Pomoć u aktivnostima čišćenja korita reke organizacija je imala i u fudbalerima i rukovodstvu fudbalskog kluba Mudrakovac koji su učestvovali u akciji čišćenja korita reke koja

je sprovedena u njihovoj mesnoj zajednici. U pozivanju građana/ki da se priključe aktivnostima čišćenja koji je imao slogan „Uklonimo smeće, posadimo cveće“ organizacija je došla na originalnu ideju da svakom učesniku/ci akcije pokloni sadnicu sezonskog cveća što je doprinelo boljem odzivu građana/ki.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Tokom realizacije projekta organizacija je ostvarila saradnju sa niz institucija i organizacija u lokalnoj zajednici. Organizacija je naišla na veliko razumevanje za svoje potrebe kod lokalne samouprave koja je pomogla u komunikaciji sa javnim i društvenim preduzećima. Pored toga predstavnici vlasti su i lično učestvovali u realizaciji projektnih aktivnosti, a potpredsednica Skupštine opštine Kruševac i lokalni menadžer za ekologiju direktno su učestvovali u akcijama uklanjanja čvrstog otpada. Ostvarena je i veoma dobra saradnja sa mesnim zajednicama, JKP Vodovod, Komunalnim preduzećem, Direkcijom za urbanizam i izgradnju, privatnim preduzećima koja su besplatno obezbedila 1.500 vreća za prikupljanje otpada i posluženje za učesnike/ce u aktivnostima čišćenja korita reke Rasine.

U realizaciji aktivnosti eko-radionica, eko-patrola i samim aktivnostima čišćenja organizacija je imala veliku pomoć osnovnih i srednjih škola. Pomoć se ogledala u besplatnom prostoru za realizaciju radionica i učesćem nastavnika škola u samim aktivnostima koji su pomogli da se animira veliki broj učenika/ca da učestvuju u aktivnostima.

Veliki doprinos akciji dali su i kruševački mediji emitujući besplatno 765 minuta TV programa, 180 minuta radijskog programa. Pored toga organizacija je imala i dobru saradnju sa nacionalnim medijima tako da je Radio Beograd ovom projektu posvetio 103 minuta svog programa. Dobra medijska aktivnost ogledala se i u 12 članaka o različitim fazama realizacije projekta koje su objavili kako lokalni tako i nacionalni listovi.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Kao faktore koje su doprineli uspehu projekta organizacija navodi pravilno lociran problem i dobro istražene potrebe stanovništva, koji su doprineli da organizacija ima izuzetan odziv građana u realizaciji projektnih aktivnosti. Pored toga organizacija navodi, detaljno planiranje aktivnosti i kontrolu njihovog sprovođenja, kao i obezbeđivanje podrške od strane lokalne samouprave i, naročito, od medija kao važnih faktora koji su doprineli uspehu aktivnosti.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Jedini ozbiljniji problem koji organizacija navodi su nestabilne vremenske prilike koje su dovele do produženja roka trajanja realizacije projekta.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu

„Bela breza“ ima u planu da pokrene kampanju proglašenja reke Rasine za Nacionalnu baštinu i kampanju za zaštitu tekućih voda u svojoj lokalnoj zajednici.

6.6 Grupa za psihosocijalnu podršku (GPSP), Niš

Opis lokalne zajednice

Niš je drugi grad po veličini u Srbiji. U njemu postoje visokoobrazovne, kulturne i zdravstvene i socijalne ustanove, što ga čini regionalnim centrom i izdvaja od malih sredina. Ali nezaposlenost, siromaštvo i brojni socijalni problemi vraćaju ga u društvo ostalih srpskih gradova koji nemaju adekvatne programe za osetljive grupe stanovnika.

Tačnih podataka o broju osoba sa invaliditetom u Nišu nema. Međutim na osnovu procena Zavoda za statistiku da u Srbiji živi između 350.000 i 500.000 ljudi sa invaliditetom, odnosno 4.5 – 6.4% od ukupnog broja ljudi, možemo zaključiti o broju od 13.500 – 19.200 osoba koje su na nivou lokalne zajednice direktno pogođene invalidnošću.

Uz prethodnu procenu mora se imati u vidu i procena SZO da oko 10% populacije čine ljudi sa invaliditetom, a da je još 25% na izvestan način tangirano posledicama invalidnosti, bilo kao članovi porodica bilo kao osobe koje brinu o osobama sa invaliditetom.

Organizacija

Grupu za psihosocijalnu podršku (GPSP) čini grupa psihologa i jedan diplomirani pravnik. U fokusu aktivnosti GPSP se nalaze marginalizovane grupe i omladina uopšte. Cilj ove grupe je stvaranje humanijeg društva u kome će se poštovati prava i koristiti potencijali svih njegovih članova/ca.

Opis problema

Projekat „Jednaki, a različiti“ bavi se problemom psihosocijalnih barijera, pre svega onih vezanih za informisanost, zatim problemom zatvorenosti osoba sa invaliditetom u uske socijalne okvire i isključenosti iz društvenog života, kao i nemogućnošću ovih osoba da zadovolje osnovne socio-psihološke potrebe.

Osnova ovakvog stanja, isključenosti osoba sa invaliditetom iz javnog života, jesu neinformisanost građana i na njoj zasnovane predrasude o sposobnostima i ograničenjima ovih osoba sa invaliditetom. Stvaranjem ovakvih predrasuda, koje su uvod u diskriminaciju i marginalizaciju na različitim nivoima, osobe sa invaliditetom gube mogućnost da realizuju svoje bazične potrebe i stvaralačke potencijale.

Osobe sa invaliditetom uglavnom sve svoje potrebe zadovoljavaju u najužem socijalnom okruženju porodice, specijalne škole i centra za dnevni boravak. Tačnih podataka o broju osoba sa invaliditetom u lokalnoj zajednici u kojoj je prepoznat problem nema. Međutim na osnovu procena Zavoda za statistiku može se zaključiti o broju od 13.500 – 19.200 osoba koje su na nivou lokalne zajednice direktno pogođene invalidnošću.

Predloženo rešenje problema

Cilj projekta je bio informisanje građana lokalne zajednice o pravima osoba sa invaliditetom i aktivno uključivanje osoba sa invaliditetom u život lokalne zajednice

Organizacija je nameravala da postigne veću vidljivost osoba sa invaliditetom u zajednici učešćem tih osoba u projektnim aktivnostima čime bi se stvorila jedna nova slika u javnosti o njima što bi uticalo na razbijanje predrasuda koje postoje o osobama sa invaliditetom. Uključivanjem osoba sa invaliditetom sa druge strane postiglo bi se njihovo osnaživanje da uzmu aktivniju ulogu u društvu. Grupa je u projekat uključila korisnike Dnevnog boravaka za decu i omladinu ometenu u razvoju „Mara“, Škole za osnovno i srednje obrazovanje dece i omladine ometene u razvoju „14. Oktobar“ i udruženje osoba sa Multiplex Sclerosis-om. U okviru ovih institucija, uz konsultaciju sa njihovim stručnim radnicima (vaspitači i psiholozi), izvršen je izbor konkretnih korisnika/ca koji su uzeli učešće u aktivnostima.

Akcion plan, sprovedene projektnih aktivnosti i rezultati

Akcion plan je predviđao aktivnosti koje su se ticale medijske promocije koja bi trajala tokom cele kampanje, jednodnevni izlet za učesnike projekta koji bi se realizovao u saradnji sa udruženjem planinara i tokom koga bi profesionalni fotograf zabeležio momente druženja osoba sa invaliditetom, koji će biti predstavljen široj javnosti na izložbi na kraju projekta. Nakon toga je planirano organizovanje umetničke večeri u saradnji sa glumačkom sekcijom institucije „Mara“ i horom škole „14 oktobar“, i organizovanje izložbe slika koje su snimljene na izletu.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Priprema i štampanje majica i lifleta	Od druge do četvrte nedelje aprila	Marketing tim
Organizacija izleta	Prva nedelja maja	GPSP + Udruženje planinara
Realizacija izleta	Druga nedelja maja	Grupa + Udruženje planinara + volonteri
Organizacija umetničke večeri	Treća i četvrta nedelja maja	Specijalni tim + Grupa
Realizacija umetničke večeri	Prva nedelja juna	Specijalni tim + Grupa + volonteri
Organizacija izložbe	Druga, treća i četvrta nedelja juna	Specijalni tim + Grupa
Realizacija izložbe	Prva nedelja jula	Specijalni tim + Grupa + volonteri
Deljenje lifleta	U vreme izvođenja akcija	Grupa + volonteri
Izrada anketa i anketiranje	U vreme izvođenja akcija	Grupa
Održavanje kontakta sa medijima (gostovanja na TV, davanje izjava)	Sve vreme trajanja projekta	PR tim
Konferencija za štampu	Četvrta nedelja maja i četvrta nedelja juna (pre umetničke večeri i izložbe)	PR tim

Početak projektnih aktivnosti je protekao u pripremama za organizovanje izleta. Grupa je najavila izlet u lokalnim medijima i pozvala novinare da se priključe učesnicima projekta na izletu. U saradnji sa Udruženjem planinara organizovan je jednodnevni izlet do manastira Lipovac. Profesionalni fotograf je beležio najlepše momente druženja, koji su predstavljeni široj javnosti na izložbi, na kraju projekta. U akciji su učestvovali korisnici Dnevnog boravka za decu i omladinu ometenu u razvoju „Mara“, učenici ŠOSO „14. oktobar“, članovi Udruženja planinara, građani Niša i jedan novinar.

U planiranju i realizaciji aktivnosti umetničke večeri organizacija je imala pomoć institucija „Mara“ i „14. oktobar“ čiji su zaposleni osmislili i vodili program umetničke večeri. Učesnici programa su bili članovi pevačke, glumačke i ritmičke sekcije ustanove „Mara“ kao i članovi hora i plesne sekcije Škole za osnovno i srednje obrazovanje dece i omladine ometene u razvoju „14. oktobar“. Program umetničke večeri je privukao veliki broj građana koji su pratili program u kome su učestvovali osobe sa invaliditetom.

Na izložbi, koja je organizovana u reprezentativnom prostoru u centru grada, svoje radove izložili su predstavnici sve tri organizacije osoba sa invaliditetom koje su bile uključene u projekat. Izložba je bila prodajnog karaktera, i trajala je nedelju dana. Novac za izradu umetničkih predmeta obezbeđen je projektom a predmete su izrađivale osobe sa invaliditetom koje su učestvovala u projektu grupe, a prihod od prodaje dobile su ustanove „Mara“, škola „14. oktobar“ i Udruženje osoba sa Multiplex Sclerosis-om. Izložba organizovana u galeriji koja se nalazi u samom centru Niša privukla je veliki broj građana koji su kupovali izložene predmete i koji su imali priliku da napišu svoje impresije u knjigu utisaka. Izložba je privukla veliku medijsku pažnju čime je organizacija uspela da informiše građane koji nisu bili na samoj izložbi. Kroz celu realizaciju aktivnosti organizacija je imala intezivnu medijsku kampanju. Članovi grupe za psihosocijalnu podršku gostovali su na lokalnim televizijama i na radiju prema unapred pripremljenom medija planu kako bi se obuhvatile sve ciljne grupe gledalaca.

Rezultat realizovanih projektnih aktivnosti je promovisanje osoba sa invaliditetom kao korisnih i aktivnih članova društva, koji svojim aktivnostima mogu doprineti zajednici što je značajno jer projekat je doprineo drugačijem sagledavanju ovih osoba od strane zajednice. Osnaživanje osoba sa invaliditetom kroz pružanje mogućnosti da se promovišu sopstvenim radom, uticalo je na rast samopouzdanja i samomotivacije i uticalo na promenu slike ovih osoba o njima samima.

Kao značajan rezultat realizacije projekta je ostala dobra praksa koju, naročito institucija „Mara“, sprovodi i dalje. Naime, ova se institucija u značajnoj meri okrenula uključivanju svojih korisnika u aktivnosti zajednice. Sada su odlasci na bazen, posete manastirima, učešća u javnim gradskim konkursima (npr. za najlepše uređeno dvorište, itd.) postale redovna pojava.

Grupa ističe da je najveći značaj uspostavljenih partnerstava u tome što se na osnovu njih može videti da u lokalnoj zajednici, kod nekih relevantnih aktera, postoji senzibilitet za probleme osoba sa invaliditetom i volja da se podrže ideje koje doprinose boljem položaju, odnosno uklanjanju predrasuda, uključivanju i integraciji ovih osoba u zajednicu.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

U realizaciju aktivnosti grupa je uključila korisnike Dnevnog boravaka za decu i omladinu ometenu u razvoju „Mara“, Škole za osnovno i srednje obrazovanje dece i omladine ometene u razvoju „14. Oktobar“ i Udruženje osoba sa Multiplex Sclerosis-om. Izbor učesnika u projektu organizacija je uradila u saradnji sa upravom i vaspitačima ovih ustanova.

Pored uključivanja osoba sa invaliditetom organizacija je u svoje aktivnosti uključila i druge građane/ke. Tako su u programu umetničke večeri učestvovali učenici Muzičke škole iz Niša i glumac akademskog pozorišta Studentskog kulturnog centra iz Niša koji su nastupali zajedno sa učesnicima koji su korisnici invalidskih ustanova i udruženja. Pored toga organizacija je omogućila građanima koji su posetili izložbu slika da izraze svoje utiske o projektu tako da su i njih indirektno uključili u aktivnosti.

Reakcije posetilaca zabeležene su u knjizi utisaka:

„Izložba je plod mašte, strpljenja, velikog truda i rada ljudi entuzijasta, optimista koji se ne predaju ni bolesti, ni shvatanju okoline da su različiti. Oni to umeju, mogu, zajedno. Dajmo im prostora, posvetimo im vreme, dozvolimo im da se iskažu tamo gde su najbolji, i biće nam neizmerno zahvalni. (Dejan)

„Suština ovih radova vredi mnogo više od simboličnih, minimalnih cena. Pokazali ste ovom gradu da vam je stalo. Bravo! Nadam se da će akcija uspeti i da ćete biti primer i za ostale. Hvala.“ (Ena)

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Tokom realizacije projekta grupa je ostvarila saradnju i partnerstvo sa više ustanova, udruženja i organizacija. Savez planinara Niša pomogao je u organizovanju i pribavljanju popusta na autobuski prevoz tokom jednodnevnog izleta.

Takođe organizacija je imala dobru saradnju sa ustanovama Dnevnog boravaka za decu i omladinu ometenu u razvoju „Mara“, Škole za osnovno i srednje obrazovanje dece i omladine ometene u razvoju „14. Oktobar“ i Udruženje osoba sa Multiplex Sclerosis-om koji su učestvovali u planiranju i realizaciji pojedinih projektnih aktivnosti i koji su pružili veliku pomoć u uključivanju svojih članova i korisnika u projektne aktivnosti.

Studentski kulturni centar pomogao je ustupanjem prostora i sve potrebne tehnike za održavanje umetničke večeri, odobravanjem popusta na cene pića u njihovom Klubu, angažovanjem glumca Akademskog pozorišta i dodatnom medijskom promocijom projektnih aktivnosti, tako da je njihov doprinos iznosio oko 14.000 dinara; Organizacija „Evrobalkan Net“ pomogla je ustupanjem galerijskog prostora u samom centru Niša za potrebe održavanja višednevne prodajne izložbe koji bi inače koštao 33.000 dinara; Kompanija „Knjaz Miloš“ pružila je pomoć u realizaciji treće aktivnosti obezbeđivši osveženje u vrednosti od preko 2.000 dinara za otvaranje izložbe kao i svakodnevno osveženje (sokove) za posetioce i osobe koje su dežurale tokom trajanja prodajne izložbe; „Srednja muzička škola“ u Nišu učestvovala je u programu umetničke večeri; pekara „Aca“ donirala je peciva u vrednosti od 3.200 dinara. U realizaciju projekta uloženo je i preko 120 sati volonterskog rada.

Doprinos realizaciji projekta dalo je i više pojedinaca koji su bez naknade pružali pojedine usluge koji su bile neophodne za realizaciju projektnih aktivnosti.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Kao faktor uspeha organizacija ističe i timski rad, unapred precizno definisane uloge svih članova GPSP, kao i dobru atmosferu u grupi koja se prenosila na sve saradnike i partnere u projektu. Verovatno najbitniji faktor uspeha ovog projekta je uključivanje samih korisnika u projektne aktivnosti čime su uspeli da osobe sa invaliditetom učine vidljivim u lokalnoj zajednici i na taj način skrenu pažnju na njihov problem. Sa druge strane izborom aktivnosti u kojim su osobe sa invaliditetom učestvovali uspeli su da pokažu zajednici a i samim korisnicima da osobe sa invaliditetom mogu da kreativno stvaraju kao i osobe koje nisu pogođene invaliditetom. Ovo je naročito značajno zbog razbijanja predrasuda prema osobama koje su pogođene invaliditetom.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Grupa je navela da je imala teškoće u saradnji sa medijima naročito u aktivnostima na početku projekta kada se predstavnici medija bez ikakvog obrazloženja nisu pojavili na dan izleta. Grupa je morala da otkaže iznajmljeno kombi vozilo, bez povraćaja uloženog novca, koje je bilo planirano za prevoz novinara. Tokom aktivnosti umetničke večeri ponovo se pojavio problem slabijeg odziva lokalnih medija. Ovaj problem posledica je drugih aktivnosti koji su se istovremeno dešavale u gradu a lokalni mediji zbog malog broja ekipa nisu u stanju da prate više dešavanja.

I pored pomenutih problema novinske i TV kuće pokazale veliko interesovanje za projekat u celini o čemu svedoči veliki broj gostovanja u tv emisijama i novinskih napisa o radu grupe GPSP. Tokom pripremnih aktivnosti vezanih za organizovanje izložbe, pregovaranje oko prostora za izložbu je išlo otežano zbog toga što je osoba odgovorna za prostor „Evropske kuće“ iz Beograda. Zbog toga je dogovor o ustupanju tog prostora konačno postignut samo dva dana pre početka izložbe.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Nakon ovog projekta GPSP, a i njeni članovi pojedinačno, nastavili su saradnju na različitim nivoima i u različitim oblastima sa pomenutim organizacijama. Izvedeno je nekoliko volonterskih akcija u „Mari“ i „Udruženju obolelih od MS“.

Zahvaljujući dobro uspostavljenim odnosima, vidljivim rezultatima projekta i uspešnoj saradnji grupa je dobila na prepoznatljivosti u zajednici i nakon projekta su usledili pozivi da se priključe timu za kreiranje omladinske politike grada koji je pokrenuo Odred izviđača Josif Pančić. Tako je GPSP, pored još 17 niških organizacija i Opštine Medijana postala potpisnica Memoranduma o međusobnom razumevanju i saradnji na razvijanju omladinske politike grada Niša. Osim učešća u kreiranju omladinske politike, GPSP učestvuje i u projektu monitoringa i evaluacije sprovođenja Strategije za smanjenje siromaštva (SSS) Vlade Republike Srbije. GPSP je ostvarila kontakt sa sličnom organizacijom iz Novog Sada, sa kojom se očekuje početak saradnje, uz uključivanje škole „14. oktobar“ i ustanove „Mara“.

6.7 Gurgusovačka edukativna asocijacija (GEA), Knjaževac

Opis lokalne zajednice

Knjaževac je grad koji se nalazi u istočnom delu Srbije, u Timočkoj krajini uz granicu sa Republikom Bugarskom. To je jedino gradsko naselje istoimene opštine koja je po veličini četvrta u Republici Srbiji, ali se svrstava u red najsiromašnijih. Čitava opština ima 37.172 stanovnika, od čega 19.705 živi u gradu Knjaževcu. Lokalna privreda se već dugi niz godina nalazi u veoma nepovoljnom položaju što je uslovalo apatičnost stanovništva i nedostatak društvene angažovanosti u rešavanju problema lokalne zajednice. Opštinsku vlast čini koalicija od 3 političke partije.

Organizacija

Gurgusovačka Edukativna Asocijacija (GEA) osnovana je decembra 2000. godine kao nestranačko, nevladino i neprofitno udruženje građana. Uspostavljanjem komunikacije i kreativnim radom sa ljudima iz različitih nacionalnih, kulturnih i verskih zajednica i širenjem ideja pacifizma, demokratije, poštovanja ljudskih prava i tolerancije na različitosti grupa teži poboljšanju kvaliteta života u svojoj lokalnoj zajednici.

Opis problema

Još od 1945. godine u Knjaževcu postoji Zavod za vaspitanje mladeži kao ustanova čija je osnovna delatnost resocijalizacija ličnosti maloletnih delinkvenata. Aktualno, veliku prepreku u ostvarivanju tog cilja predstavlja socijalna izolovanost ove grupe u lokalnoj zajednici. Ona je posledica činjenica da su svakodnevne aktivnosti ove dece organizovane tako da je onemogućen njihov kontakt sa stanovništvom, da nedostaje inicijativa stanovništva da se ova grupa dece uključi u život lokalne zajednice. Njihova marginalizacija je pojačana i time što je Zavod lociran na brdu, na periferiji grada. Vaspitanicima su dozvoljena dva redovna izlaska u grad tokom nedelje, ali ni oni nisu osmišljeni tako da im pruže mogućnost da se uključe u društveni život grada. Ova deca nemaju mogućnosti da svoje slobodno vreme iskoriste na konstruktivan način. Sa druge strane, ne postoji ni inicijativa stanovništva da se u gradskoj sredini ovoj deci obezbedi takva mogućnost kojom bi se stvorili uslovi koji bi olakšali resocijalizaciju ličnosti vaspitanika. Pogrdna etiketiranja („domci“, „specijalci“) govore o negativnom stereotipu koji postoji među građanima o ovoj deci.

Kao rezultat ovakvog stanja, bez osećaja pripadnosti lokalnoj zajednici, deca iz Zavoda neretko ispoljavaju delinkventno ponašanje u lokalnoj sredini (obijanje trafika, sitne krađe...) čime se potkrepljuju među građanima već postojeći negativni stereotipi o ovoj grupi dece, te njihovi potencijali postaju još manje vidljivi, a pojačava se njihova diskriminacija i marginalizacija na različitim nivoima. Osim povremenih aktivnosti (poput akcije pošumljavanja sa Mladim goranima), do sada nije sproveden nijedan program koji bi za cilj imao integraciju ove dece sa lokalnom društvenom sredinom.) Usluge Zavoda za vaspitanje mladeži u Knjaževcu trenutno koristi sedamdesetoro dece uzrasta od 8,5 do 17 godina sa teškoćama u ponašanju različitih nacionalnosti.

Predloženo rešenje problema

Cilj projekta je aktivno i ravnopravno uključivanje dece korisnika usluga Zavoda za vaspitavanje mladeži u Knjaževcu u život lokalne zajednice kroz psihološke i likovne radionice integrativnog karaktera i zajedničku akciju oslikavanja murala u gradskom parku.

Organizacija je smatrala da bi se pomenuti problemi, bar delimično, mogli ublažiti akcijom kojom bi se ostvarila integracija dece korisnika usluga Zavoda za vaspitanje mladeži u lokalnu zajednicu. Pružanjem mogućnosti ovoj deci da realizuju svoje stvaralačke potencijale, i to kroz zajedničku akciju sa učenicima knjaževačkih srednjih škola, organizator projekta je želeo da ovu socijalno marginalizovanu grupu dece prikaže lokalnoj zajednici u jednom pozitivnom svetlu i da na taj način utiče na uklanjanje socijalnih i psiholoških barijera koje postoje prema njima. Time bi se načinili koraci ka stvaranju društvene klime u kojoj će i ova deca biti potpuno ravnopravni i aktivni članovi lokalne zajednice.

Akcioni plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao posete Zavodu za vaspitanje mladeži, OŠ „Mladost“, Gimnaziji i Tehničkoj školi u Knjaževcu, radi formiranja grupe od 20-oro dece zainteresovane za učešće u predviđenim aktivnostima. Ova deca biće učesnici dve psihološke i dve likovne radionice. Pored toga plan je predviđao i pripremu i organizaciju štampanja majica za učesnike radionica kao i organizovanje i sprovođenje po dve likovne i psihološke radionice i kontakt sa medijima tokom čitavog projekta.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Izrada evaluacionih anketa i anketiranje	prva nedelja maja i tokom aktivnosti	koordinator projekta i voditelj psiholoških radionica
Priprema i organizacija štampanja majica	prve dve nedelje maja	grafički dizajner i koordinator projekta
Priprema i organizacija psihološke i likovne radionice	druga nedelja maja	voditelji psiholoških i likovnih radionica i koordinator projekta
Realizacija psihološke i likovne radionice	drugi i treći vikend u maju	voditelji psiholoških i likovnih radionica
Organizacija javne likovne radionice	druga i treća nedelja maja	koordinator projekta
Realizacija javne likovne radionice	četvrta subota u maju	voditelji psiholoških i likovnih radionica, volonteri
Održavanje kontakta sa medijima (gostovanja na TV i radio stanicama, saopštenja za medije)	Sve vreme trajanja projekta	koordinator projekta

Aktivnosti su počele posetama Zavodu za vaspitanje mladeži i dvema srednjim školama gde je oformljena grupa polaznika psihološke i likovne radionice. Usled zainteresovanosti za učešće u projektu koju su pokazali i korisnici/ce usluga Zavoda za vaspitanje mladeži i učenici/ce srednjih škola, na samom početku projekta povećan je broj učesnika/ca sa predviđenih dvadeset na četrdeset pet. To je zahtevalo izmenu načina rada tokom radionica (češći rad na nivou manjih grupa, dodatni rad na jačanju kohezivnosti grupe i motivisanosti za aktivno učešće). Radionice u kojima su učestvovali korisnici usluga Zavoda za vaspitanje i srednjoškolci održane su u prostorijama Društvenog kluba Doma kulture i odlično su ocenjene od strane učesnika.

Organizacija je sprovela i javnu likovnu radionicu gde su polaznici radionice u gradskom parku oslikali mural uz prisustvo građana koji su imali priliku da napišu svoje utiske ili ostave poruku.

Rezultat realizovanog projekta ogleda se u tome što su štićenici Zavoda za vaspitanje mladeži dobili priliku, koja nije tako česta, da u lokalnoj zajednici zajedno sa svojim vršnjacima iskažu stvaralačke potencijale. Pored toga, učešće velikog broja građana u oslikavanju murala zajedno sa učesnicima iz Zavoda doprinelo je pozitivnoj promeni stava bar jednog dela građanstva prema štićenicima Zavoda.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

U rad psiholoških i likovnih radionica bilo je uključeno 45-oro dece (17-oro dece korisnika usluga Zavoda za vaspitanje mladeži i 28 učenika i učenica srednjih škola). U prostorijama Društvenog kluba Doma kulture održane su dve psihološke i jedna likovna radionica. Psihološke radionice bile su posvećene boljem upoznavanju učesnika, timskom radu i saradnji, predrasudama i prijateljstvu. U okviru likovne radionice učesnici su zajedno pripremali nacrt murala koji će biti oslikan u gradskom parku kao poklon gradu.

Centralna aktivnost projekta bila je javna likovna radionica tokom koje su učesnici radionica zajedno na zidu u glavnom gradskom parku oslikali autentičan, veseli mural na temu prijateljstva koji je predstavljao poklon svim, a posebno najmlađim sugrađanima/kama. S obzirom da je ova aktivnost bila zamišljena kao javna radionica, građanima/kama Knjaževca omogućeno je da uzmu aktivno učešće ispisivanjem poruka podrške i drugih komentara koje su mogli imati inspirisani akcijom kojoj prisustvuju. U javnoj radionici učestvovalo je preko 60-oro sugrađana/ki različitog uzrasta koji su putem medija pozvani da se priključe akciji. Najmlađi sugrađani/ke bili su posebno oduševljeni idejom da se nešto crta u parku tako da im je organizator omogućio da i oni uzmu aktivno učešće u projektu crtajući kredama na betonu i flomasterima na pak papirima.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Pre realizacije projekta GEA je ostvarila saradnju sa većim brojem institucija u gradu. Pismenu podršku za ideju i koncept projekta dobili su od lokalne samouprave, četiri vaspitno–obrazovne ustanove i Centra za socijalni rad. Tokom same realizacije sa ovim ustanovama nastavljena je započeta saradnja a uspostavljena su i nova partnerstva sa sledećim ustanovama: Domom kulture, Javnim komunalnim preduzećem i dvema lokalnim radio stanicama, i jednom TV stanicom, kao i sa dva udruženja građana iz Knjaževca.

Spomenute ustanove pružile su pomoć u realizaciji projektnih aktivnosti: četiri vaspitno–obrazovne ustanove podržale su učešće svojih učenika/štićenika i pružile stručnu pomoć svog kadra, kao i Centar za socijalni rad; SO Knjaževac omogućila je besplatno korišćenje lokacije za izradu murala u glavnom gradskom parku; Dom kulture omogućio je besplatno korišćenje svojih prostorija za izvođenje psiholoških i pripremne likovne radionice; Javno komunalno preduzeće podršku je pružilo čišćenjem i pripremom lokacije za izradu murala; lokalne medijske stanice svoju podršku projektu iskazale su besplatnim emitovanjem najava i saopštenja o izvođenju završne aktivnosti projekta; partnerske organizacije su pružile podršku realizaciji javne likovne radionice angažovanjem volontera, svojih članova/ca.

Posebnu vrstu podrške projektu predstavljale su donacije u proizvodima dva privatna preduzetnika koji su obezbedili deo osveženja i hrane za učesnike projekta, kao i donacije pojedinih građana/ki u vidu besplatnih fotografskih usluga i transporta materijala za radionice i sl. GEA je tokom svih nastupa u medijima naglašavala doprinose donatora i partnera u realizaciji projekta.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Prema mišljenju GEA-e, ključni faktor uspeha projekta leži u samoj aktivnosti koju su odabrali (ispoljavanje kreativnih potencijala dece kroz slikanje). Ova aktivnost bila je, pre svega, primerena učesnicima projekta i za njih veoma motivišuća što je rezultiralo velikim odzivom učesnika/ca. Dobro organizovane i osmišljene radionice su takođe doprinele uspehu projekta kao i izbor lokacije za oslikavanje samog murala. Oslikavanje murala privuklo je veliki broj građana koji su se aktivno uključili u realizaciju projekta ispisivanjem poruka i svojih impresija.

Organizacija kao faktor uspeha iznosi i grupu spoljnih saradnika/ca tako da su relativno lako uspeli da dobiju saglasnost i potrebne dozvole za sprovođenje planiranih aktivnosti (saradnici iz Zavoda, škola, lokalne samouprave). Na kraju, GEA kao bitan faktor uspeha ističe dobro odabran tim koji je radio na projektu, dobru i jasnu podelu zadataka i predviđanje mogućih teškoća u realizaciji projekta (imati „plan B“).

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Teškoća koja se pojavila u realizaciji ovog projekta je pronalaženje lokalnih donatora pre svega zbog lošeg privrednog i ekonomskog stanja u samom gradu.

Organizovanje projektnih aktivnosti otežavalo je i to što je moralo doći do modifikovanog rada u radionicama zato što se pojavilo skoro dva puta više učesnika/ca na radionicama nego što je bilo planirano. Vremenske prilike su predstavljale problem jer je oslikavanje murala moralo biti odloženo zbog loših vremenskih prilika.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

GEA planira nastavak rada na projektu „Prijateljstvo – mural gradu na poklon“ kroz volonterski rad na organizaciji i realizaciji još jedne javne likovne radionice tokom koje bi bio oslikan mural na još jednom zidu u glavnom gradskom parku. To bi takođe predstavljalo poklon dece korisnika/ca usluga Zavoda za vaspitanje mladeži i učenika/ca knjaževačkih škola građanima i građankama Knjaževca. Lokalna samouprava izrazila je dobru volju da obezbedi neophodna finansijska sredstva za realizaciju nastavka projekta, odnosno sredstva za potrošni materijal za likovnu radionicu i osveženje učesnika.

6.8 Iskrice, Loznica

Opis lokalne zajednice

Opština Loznica se nalazi u zapadnom delu Srbije na samoj granici prema Bosni i Hercegovini i na desnoj obali reke Drine. Površina opštine je 612 km², ima skoro 87.000 stanovnika, od čega su preko 18.000 mlađi od 18 godina. U strategiji privrednog razvoja opštine turizam je označen kao jedna od vodećih grana razvoja opštine. Kraj ima bogatu istoriju i dosta istorijskih spomenika i kulturnih zanimljivosti i u turizmu vidi svoju budućnost. Zavičaj je reformatora srpskog jezika Vuka Karadžića, geografa svetskog formata Jovana Cvijića, akademika i slikara Miće Popovića. U blizini su veliki potencijali etno i eko turizma Tršić, Tronoša, i banjskog turizma – Banja Koviljača i Banja Badanja.

Organizacija

Neformalna grupa „Iskrice“ je proistekla od mladih volontera i vršnjačkih edukatora za reproduktivno zdravlje, prevenciju HIV-AIDS i bolesti zavisnosti iz organizacije „Iskra-Loznica“ koja se pre tri godine okupila i organizovala niz akcija u zajednici. Grupa je prepoznatljiva po dobro organizovanom radu u zajednici, uličnim akcijama, vršnjačkoj edukaciji. Posle Kampa organizovanog na Tari za mlade lidere, krajem avgusta 2005. dogovoreno je da se osmisli realno izvodljiv projekat koji bi mladi mogli da izvedu i skrenu pažnju na sebe i mlade uopšte kroz konkretnu lokalnu akciju.

Opis problema

Prema istraživanju koje su sproveli mladi u novembra 2005.godine delinkvencija, narkomanija, alkoholizam i nasilje su glavni problemi mladih u Loznici. Postoji niska svest mladih ljudi da oni imaju određena prava i da treba da se bore za njih, da se pitaju i da učestvuju u kreiranju odluka koje se tiču njih – uopšte postoji nedostatak samoinicijative kod mladih. Pored toga niska svest širokog sloja stanovništva i nerazumevnje

potreba mladih učinile su da se mladi ljudi ponašaju destruktivno prema okruženju bez jasno vidljive alternative. Nadležne institucije nemaju jasno određenu politiku kojom bi se sprečavala devijantna ponašanja kod mladih. U gradu nema prostora koji bi mladima služio za okupljanje i organizovanje raznih korisnih akcija kojim bi oni upravljali i tako uzeli aktivniju ulogu u rešavanju pitanja koji se tiču njih samih. Ovim problemom je najviše pogođena srednjoškolska omladina, koje u Loznici ima 6.500 uzrasta od 19 do 27 godina i većina je bez posla i perspektive.

Predloženo rešenje problema

Grupa je planirala da uključi srednjoškolce i druge mlade ljude u konkretne akcije kojim bi rešavali probleme u zajednici. Konkretnim akcijama učinila bi se pozitivna promena u samoj zajednici a sa druge strane mladima bi bila pružena mogućnost da se aktivnije uključe u rešavanje problema čime bi se probudio njihov aktivizam.

Pored navedenih problema u zajednici je prisutna velika zagađenost životne sredine, a posebno užeg gradskog jezgra, okoline škola gde postoji dosta nepristojnih grafita, plakata koji ruže grad. Grupa Iskrice je planirala da uključivanjem učenika/ca iz četiri srednje škole organizuje akciju čišćenja i uređenja školskog parka, kao i krećenje grafita na nekoliko odabranih lokacija u gradu. Pored toga akcijom je predviđeno da se odabere mesto u gradu koje bi učesnici/ce projekta oslikali. Akcijom čišćenja školskog parka i okoline, krećenja ružnih grafita, skidanjem plakata, rešili bi se neki dugogodišnji problemi u zajednici, napravila bi se trajna promena i privukli bi pažnju na sebe. Bila bi to akcija koja bi postala pozitivan primer za buduće aktivnosti mladih.

Akcioni plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao pripremne aktivnosti za uključivanje srednjoškolaca, organizovanje konkursa za najbolji likovni rad za učenike srednjih škola, aktivnosti krećenja grafita i uređenja parka u kojim bi učestvovali učenici srednjih škola, medijske aktivnosti koje bi trajale tokom čitavog projekta, organizovanje seminara sa temom rešavanja konflikata i sastanke sa lokalnom samoupravom i pokušaj dobijanja prostora za mlade.

Aktivnosti	Vreme Trajanje	Odgovorna osoba
Pripremne aktivnosti, promovisanje projekta i pozivanje volontera	I mesec	Koordinator
Organizovanje nagradnog likovnog i literarnog konkursa na temu „I mi postojimo“	II mesec	Janković Bojana i 3 volontera
Štampanje promotivnih majica sa sloganom projekta „Malo dobre volje da nam bude bolje“	I mesec	S.Stojković
Akcija „Malo dobre volje da nam bude bolje“ krećenja negativnih grafita i skidanje starih plakata	II mesec	S.Stojković i Jokić Aleksandar
Određivanje lokacija „Da se mladi izraze“ - za grafite i druge poruke	III mesec	Vujić Ivana + Bojana Janković
Medijska kampanja – učešće predstavnika mladih u lokalnim medijima radio, TV, štampa)	I do IV mesec	V.Ivana, J.Aleksandar, J.Bojana + koordinator
Akcija čišćenja školskog parka (3 puta) i postavljanje novih kanti za otpatke i upozorenja	I, II, i III sva 3 meseca	Jokić Aleksandar + 3 volontera
Izložba radova sa konkursa u galeriji u Vukovom domu i dodeljivanje nagrada	III mesec	V.Ivana + 3 volontera
Organizovanje dvodnevog seminara – radionica za rešavanje konflikata i unapređenje komunikacije za 20 mladih volontera	III mesec	N. Đurić + predavač
Lobiranje i sastanci sa lokalnom samoupravom za dobijanje prostora u gradu za okupljanje omladine	III i IV mesec	N. Đurić + 3 volontera

Projektne aktivnosti počele su nizom sastanaka. Razgovori su obavljani sa predstavnicima komunalnih službi i lokalne samouprave sa ciljem njihovog uključivanja u aktivnosti uređenja školskog parka i konkursa za najbolji likovni rad. Nakon toga organizacija je obavila sastanke sa potencijalnim donatorima u lokalnoj zajednici (prodavnicama, bankama, centrom za kulturu) koje su prethodno mapirali i čiju pomoć su očekivali. Organizatori su posetili i četiri srednje škole i dogovorili se za pomoć u realizaciji projektnih aktivnosti pre svega pomoć u realizaciji konkursa za najbolji likovni rad. Uporedo sa razgovorima grupa je locirala grafitu u užem gradskom jezgru koji će biti prekrećeni. Zbog ranijeg dogovora sa trenerom koji drži edukaciju iz rešavanja konflikata nastupile su promene u akcionom planu tako da je radionica održana pre aktivnosti uklanjanja grafita i plakata. Na radionici je učestvovalo osamnaest učenika/ca uglavnom srednjoškolaca koji su je pozitivno ocenili.

Nakon toga usledila je akcija uklanjanja ružnih grafita i sređivanja školskog parka. Akcija je trajala dva dana i u njoj su pored aktivista/kinja Iskrica učestvovali i srednjoškolci koji su oslikali dvorišne zgrade oko gimnazije. U realizaciju akcije uključila se i komunalna služba koja je tom prilikom postavila šest novih klupa u školskom parku.

Na inicijativu lokalne samouprave akcija uređenja grada je proširena i nakon toga je usledila velika akcija u kojoj je učestvovalo preko 100 učenika. Akcija je najavljena putem elektronskih i pisanih medija kao i u prostorijama opštine odakle su zajednički predstavnici Iskrica, potpredsednik opštine i direktor Javnog komunalnog preduzeća pozvali sve građane/

ke da se priključe. U akciji su učestvovali i urbanisti grada, centar za kulturu, komunalno preduzeće kao i 40 učenika/ca srednjih škola. Aktivnostima su se priključili sami građani/ke, koji su pozivani putem medija, koji su donosili sok, kafu i kolače za učesnike aktivnosti.

U saradnji sa kulturnim centrom i srednjim školama grupa je u Muzeju Jadra organizovala izložbu radova nagradnog likovnog i literarnog konkursa za učenike srednjih škola na temu „I mi postojimo“. Nagrađeni su najkreativniji srednjoškolci a izložba je privukla veliku pažnju građana/ki.

Na kraju, mladi su radeći na čišćenju i uređenju, započeli lobiranje u lokalnoj samoupravi o pronalaženju adekvatnog prostora za okupljanje mladih ali za sada nisu ostvarili željeni rezultat. Direktni rezultati aktivnosti jesu ulepšavanje užeg gradskog jezgra uklanjanjem grafita i uređenjem školskog parka. Pored toga uključivanjem mladih u aktivnosti postigao se značajan cilj. Pokazano je i zajednici i mladima da oni mogu da urade pozitivne stvari i da ukoliko im zajednica da prostor i pokrene ih mogu dosta uraditi za svoj grad. Lokalna samouprava se okrenula mladima i grupi Iskrice, učestvovali su u javnoj raspravi o radnom vremenu kafića. Održali su više konferencija za medije u opštini. Opština je pokrovitelj više preventivnih akcija Iskrica, učestvovali su na sastancima Saveta za borbu protiv bolesti zavisnosti. Kako sami kažu: „Lobirajući u lokalnoj samoupravi za određivanje mesta za oglase i grafitu, postigli smo da se naši stavovi uvažavaju i da postanemo važan činilac društva i zajednice“.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Grupa je u svoje aktivnosti uključila učenike/ce srednjih škola koji su učešćem u uklanjanju grafita, seminarima i konkursu za najbolji likovni i literarni rad doprineli uspehu projekta. Nastavnici srednjih škola su pomogli u selektiranju radova konkursa i aktivnosti uređenja školskog parka. Dobrom medijskom aktivnošću aktivisti/kinje Iskrica su uspeli da motivišu određeni broj građana/ki da se priključi aktivnostima uređenja užeg gradskog jezgra.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Tokom realizacije projektnih aktivnosti organizacija je ostvarila saradnju sa nizom organizacija i institucija. U realizaciji projekta Iskrice su ostvarile dobru saradnju sa predstavnicima SO Loznica koji su im izašli u susret i ustupili salu za konferenciju za medije a na inicijativu predsednika opštine akcija uređenja grada je proširena i sam predsednik je otvorio akciju. Centar za kulturu je pomogao organizovanjem i dodelom nagrada kao i ustupanjem prostora za održavanje seminara. Pored toga Iskrice su imale dobrog partnera u srednjim školama čiji su nastavnici i učenici pomogli realizaciju skoro svih aktivnosti.

Organizacija je imala značajnu podršku komunalnog preduzeća koje je pomoglo realizaciju projektnih aktivnosti postavljanjem novih kanti za đubre i novih klupa čija je vrednost oko 215.000 dinara. Što se tiče prikupljanja sredstava u lokalnoj zajednici Iskrice su uspele da potpišu ugovor o spozorstvu sa Bankom Intesom u vrednosti od 6.000 dinara. Ostvarena je odlična saradnja sa medijima koji su ispratili sve projektne aktivnosti i doprineli da određeni broj građana/ki uzme učešće u akciji čišćenja.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Organizacija kao faktore uspeha navodi iskrenu želju svih da se nešto uradi, posvećenost cilju koji je dobro odabran i pripremljen, dotadašnji dobar i prepoznatljiv rad pojedinaca ili grupe, i lični kontakti sa svim potencijalnim učesnicima ili partnerima koji imaju interes da se priključe.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Organizacija navodi da je imala problema sa brojem učesnika/ca u nagradnom konkursu za najbolji likovni i literarni rad. Problem se javio jer su nastavnici srednjih škola sami vršili selekciju radova i nisu slali sve radove već su slali samo, po njihovom mišljenju, najbolje.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Organizacija je nastavila rad u okviru projekta „Da Loznica bude čista!“ kojim je nastavljena započeta aktivnost na uređenju grada. Neke od aktivnosti su medijska kampanja na lokalnim medijima, organizovanje ekološkog kampa, ekološke patrole, uvođenje ekološkog dinara. Razmišlja se o mestu okupljanja za mlade tako da sada organizacija pokušava da pronade donatora za opremanje prostora.

6.9 Destinikon, Sjenica

Opis lokalne zajednice

Sjenica se nalazi u jugo-zapadnom delu Srbije, na nadmorskoj visini 1000–1030m, u sjeničkoj kotlini na desnoj strani reke Uvac i predstavlja sedište poznatog stočarskog kraja Pešterske visoravni. Sjenica je sedište jedne od najvećih opština u našoj zemlji. Nalazi se na poprečnom putu Raška-Novi Pazar-Sjenica-Nova Varoš koji spaja Ibarsku magistralu sa Zlatiborskom magistralom pa ima dobre saobraćajne veze sa Prijepoljem, Novim Pazarom, Ivanjicom i Novom Varoši. Nalazi se na velikoj nadmorskoj visini, poseduje oštru klimu uz srednju godišnju temperaturu od 6°C, a od ukupnog broja od 16.500 stanovnika, 79% čine Bošnjaci, 19% Srbi i 2% ostali. Sjenica predstavlja pravo ekološko bogatstvo: netaknutu prirodu, reke sa pitkom vodom, ekološki zdravu hranu.

Organizacija

Udruženje građana „Destinikon“ iz Sjenice formirano je 2000. god. kada su u saradnji sa nekoliko organizacija iz Novog Pazara učestvovali u predizbornoj kampanji deljenjem letaka i propagandnog materijala, organizovanjem i učešćem na okruglim stolovima i javnim tribinama u Sjenici. Zvanično, organizacija je registrovana 9. maja 2001. godine a misija je poboljšanje kvaliteta života žena i dece Sjenice.

Opis problema

Sjenica je grad koji nema nikakve organizovane sadržaje za okupljanje penzionera i starih lica, nema čak ni park gde bi mogli da sednu, dovedu unučiće i prošetaju. Ne postoje uređene staze za šetnju, šah-klub, niti bilo kakav klub za druženje. Zbog odlaska mladih u inostranstvo, stara lica čine skoro jednu četvrtinu stanovništva Sjenice tako da je udruženje rešavanje ovog problema smatralo jako važnim jer pogađa veliki broj građana.

Predloženo rešenje problema

Cilj projekta bio je organizovati kreativne radionice slikanja i izrade ručnih radova za Sjeničane starije od 50 godina radi korisnog iskorišćavanja slobodnog vremena u trajanju od 3 meseca. Organizacija je isplanirala da za lica starija od 50 godina jednom nedeljno u trajanju od 4 časa organizuje druženje uz učešće u radionicama. S obzirom da za stara lica u Sjenici ne postoje organizovani sadržaji smatrali su da će se stara lica rado odazivati jer imaju želju da izađu iz kuće, da budu uvaženi i da budu aktivni učesnici. Na kraju projekta udruženje je planiralo da organizuje takmičenje za najbolji rad, kao i izložbu radova koja će obići javne institucije, škole, biblioteku, seoske škole, mesne zajednice i na taj način skrene pažnju javnosti i institucija na ovaj problem.

Akcion plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcion plan je uključivao medijske aktivnosti kao i pripremne radnje za organizovanje radionica, slanje pozivnica starim licima, pronalaženje prostora za radionice i angažovanje osoba koje će voditi radionice. Nakon toga plan je uključivao održavanje radionica kao i organizovanje takmičenja za najbolji rad i dodelu nagrada najkreativnijim učesnicima radionica.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Medijska prezentacija	kraj juna nedelju dana	kordinator pomoćnik
Oglašavanje na lokalnim medijima	kraj juna nedelju dana	kordinator, pomoćnik
Slanje pisama sa pozivnicima	kraj juna nedelju dana	koordinator, pomoćnik
Obezbeđivanje i opremanje prostora	II polovina juna 5 dana	koordinator, pomoćnik,
Angažovanje radioničara	II polovina juna 1 dan	koordinator, pomoćnik
Slikarske radionice	jul, avgust, septembar	koordinator, pomoćnik
Organizovanje takmičenja	kraj septembra	koordinator, pomoćnik
Dodela nagrade najboljem učesniku/ci	30. septembar	koordinator, pomoćnik

Same aktivnosti su počele kako je planirano i preko lokalne radio stanice emitovana su oglašavanja i poziv starijim sugrađanima da učestvuju. Udruženje Destinikon je uspostavilo saradnju sa lokalnim udruženjem penzionera i iskoristilo njihovu bazu da bi uputilo lične pozivnice pezionerima za učešće u radionicama. Prostor za radionice su obezbedili uspostavljanjem saradnje sa KUD-om „Jedinstvo“ koje im je ustupilo svoj prostor, gde su svake subote u trajanju od 16-19h održavane slikarske radionice. Ukupno je održano 12 radionica.

Najveći rezultat projektnih aktivnosti je što je organizacija uspjela da skrene pažnju na problem starih lica jer su mnogi građani tek za vreme projekta shvatili da oni i pored bolesti, otežanog kretanja i starosti imaju potrebu za druženjem. Aktiviranje samih starih lica, koja su nakon završetka projekta samoinicijativno tražili da se druženje nastavi, verovatno je najveći uspeh projekta.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

S obzirom da je u pitanju najstarija populacija za koju nema organizovanih aktivnosti, projekat je naišao na odobravanje i oduševljenje među sugrađanima jer se prvi put nešto tako dešavalo u gradu. U radionicama je u proseku učestvovalo 30 učesnika a ponekad su sami učesnici dovodili svoje unuke koji su im pomagali u izradi slika i radova. Učesnici u projektu su, nakon svake radionice, imali običaj da još par sati šetaju gradom i nastavljaju druženje. Žene su iskazale mnogo veću zainteresovanost za rad u radionicama u odnosu na muškarce. Pored starih polaznika radionica u sam rad su se uključili i učenici osnovnih i srednjih škola. Talentovani osnovci i srednjoškolci su volonterski pomagali u slikanju i kreativnim radionicama.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Tokom realizacije projekta organizacija je uspostavila saradnju sa Udruženjem penzionera od koga su dobili spiskove penzionera i tu bazu koristili za kontakte i lične pozive penzionerima. Kulturno-umetničko društvo „Jedinstvo“ je izašlo u susret organizatorima projekta i ustupilo im prostor za održavanje radionica. Pored toga, predsednik KUD-a je ponudio korišćenje istog prostora za sve buduće aktivnosti „Destinikona“.

Od početka realizacije organizacija je imala dobru saradnju sa osnovnim i srednjim školama, pa su se najtalentovaniji učenici pridružili na radionicama. Lokalna samouprava je uputila poziv organizatorima da produkte sa radionica izlože na štandu Poljoprivrednog sajma koji se tradicionalno, već nekoliko godina održava u Sjenici. Učesnici su na najlepší način skrenuli pažnju na sebe osvojivši dva prva mesta: za najlepše heklane radove i za najlepše uređeni štand.

Destinikon je u realizaciji projekta imao pomoć i od pojedinaca. Tako je lokalni stolar pomogao realizaciju projekta donirajući ramove za slike a privatni prevoznik je spustio cenu prevoza za 30 procenata za iznajmljivanje autobusa za jednodnevni izlet učesnika radionice na Zlatibor. Nakon završetka projekta bračni par koji drži jedan ugostiteljski objekat u okviru Udruženja penzionera ponudio je članovima da se okupljaju nedeljom od 16-19h tako da su druženja nastavljena.

Saradnja sa medijima ogledala se u pozivu starim sugrađanima da učestvuju na radionicama i više gostovanja na lokalnoj radio stanici. Pored toga regionalna televizija je napravila reportažu i prilog za dnevnik.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Faktor koji je doprineo uspehu ovog projekta prema mišljenju aktivista/kinja Destinkona je način na koji su starije sugrađane pozivali na radionice. Oni su koristeći bazu lokalnog udruženja penzionera svakom starijem sugrađaninu lično uputili poziv što je uticalo na veliki odziv učesnika radionica. Pored toga oni su zadovoljni organizovanjem jednodnevnog izleta na Zlatibor koji je izuzetno dobro primljen od strane samih učesnika i koji je imao odjeka i u medijima. Prilog o izletu je zabeležila regionalna televizija. Vidljivost aktivnosti u zajednici je takođe doprinela uspehu jer su svi građani/ke iskazali interesovanje za učesnike radionica . „Građani/ke su kroz prozore

radnji, berbernica, butika i kuća subotom pre 16h i posle 19h pratili dolazak i odlazak učesnika/ca i komentarisali svaki izostanak ili novog člana/icu.” Možda najveći faktor koji je doprineo uspehu aktivnosti jeste ogromna želja samih učesnika da budu deo projekta.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Problem koji se javio u realizaciji projekta ticao se prostora za održavanje radionica. Destinikon je prvobitno imao u planu da se radionice za stara lica održavaju u prostorijama lokalnog udruženja pezionera ali udruženje ih je odbilo. Oni su imali spremnu alternativnu opciju i KUD „Jedinstvo“ im je izašao u susret i omogućio da se radionice održavaju u njihovom prostoru.

U početku organizatori su imali problem sa brojem učesnika na radionici. Na prvoj radionici je bilo sedam učesnika, ali kasnije se taj broj popeo na trideset.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu ?

Po završetku projekta aktivnosti su nastavljene na inicijativu samih učesnika radionica. Prvo u prostoru udruženja penzionera, a kasnije u prostorijama jednog privatnog restorana. Realizovani projekat je pomogao udruženju Destinikon da se poveže sa sličnim organizacijama iz Nove Varoši, Novog Pazara, Priboja, Pljevalja i Prijepolja tako da je u planu osnivanje regionalne mreže.

6.10 SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja, Bijelo Polje

Opis lokalne zajednice

Grad Bijelo Polje na severu Crne Gore, sa oko 65.000 stanovnika i sa velikim brojem sela na trećem je mestu po veličini u Crnoj Gori. Prosečna starost stanovnika je 35 godina dok je zaposlenost oko 23,5%. Bijelo Polje je multietnička sredina koju čine: Crnogorci, Srbi, Bošnjaci, Muslimani, Hrvati i ostali. Nekada vodeći industrijski grad, zatvaranjem mnogih fabrika sada je to grad sa nekoliko hiljada nezaposlenih lica, i sa nekoliko desetina preduzeća koja su ugašena ili su u stečaju, dok je privatni sektor još nedovoljno razvijen. U opštini postoji veliki broj registrovanih ali veoma mali broj aktivnih organizacija i udruženja građana.

Organizacija

Organizacija SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja u porodici u Bijelom Polju, osnovana je 2003. god. i od tada aktivno radi na promociji ženskih i dečjih ljudskih prava, prevenciji i eliminaciji nasilja nad ženama, decom i starim licima.

Misija organizacije je poboljšanje položaja žena i dece u društvu, veća informisanost o njihovim pravima kao i otklanjanje svih oblika nasilja i diskriminacije nad ženama i decom kroz obrazovne programe, saradnju sa nadležnim institucijama i pomoć i podršku žrtvama nasilja. Ciljevi organizacije su: smanjenje nasilja nad ženama i decom boljom dostupnošću servisa usluga na lokalnom nivou, poboljšanje pravnog statusa žena i dece, saradnja sa nadležnim institucijama u cilju zajedničkog delovanja, svojim javnim delovanjem, medijskim promocijama i kampanjama uticanje na promenu stavova i ponašanja javnosti, a samim tim delovanje i na izvršnu i sudsku vlast.

Problem

U Bijelom Polju, kao i u drugim mestima, nasilje u različitim oblicima deo je ženske svakodnevnice, nije zakonski adekvatno regulisano i efikasno se prikriva, čak i od strane ugrožene žene što otežava njegovo suzbijanje i sankcionisanje izvršioca. Društvo nasilje nad ženama prihvata kao „normalan“ i prihvatljiv način

ponašanja muškaraca, pa čak i kada su teški oblici nasilja u pitanju krivicu za počinjeno delo traže u žrtvi a ne u nasilniku. Osim ličnih stavova, uverenja i predrasuda koje utiču na nevidljivost nasilja, a samim tim i na nepostojanje adekvatne reakcije društva, važan uticaj ima i to što se o nasilju nad ženama ne govori i što se smatra da je to porodičan problem u koji se ne treba mešati. Poseban problem predstavlja što razvedene žene koje su se odlučile da izađu iz nasilne zajednice društvo tretira sa omalovažavanjem i teško ih prihvata što ima negativan efekat na žene koje još uvek trpe nasilje. Žene u Bijelom Polju skoro da uopšte ne poznaju svoja zakonska prava što umnogome utiče na to da mnoge žene čitav svoj život provedu izložene nasilju. Veliki problem predstavlja što nema dovoljne koordinacije i saradnje između institucija koje su zadužene za rešavanje ovog problema.

U opštini sa tradicionalnom i patrijahalnom kulturom u selima koja su izolovana a neka udaljena i po 50km od grada, višestruko ugrožena kategorija su seoske žene. Seoska sredina opštine Bijelo Polje je ekonomski i kulturno nerazvijena, sa društvenim kontekstom koji karakteriše duboki patrijarhat i nasilje nad ženama kao prihvaćen model ponašanja.

Predloženo rešenje problema

Organizacija je smatrala da bi se bilo šta uradilo po pitanju osnaživanja žena, prvo treba progovoriti o nasilju nad ženama i na taj način upoznati lokalnu zajednicu sa problemom nasilja nad ženama. Pri tom treba omogućiti ženama prostor i vreme da one progovore o svim oblicima diskriminacije koje trpe. Pored toga, potrebno je upoznati i informisati kako žene koje su žrtve nasilja tako i širu zajednicu o postojećim zakonskim i drugim pravima i o mogućnostima ostvarivanja tih prava.

Akcioni plan, sprovođenje projektnih aktivnosti i rezultati

Akcioni plan je predviđao pripreme aktivnosti u samoj organizaciji, organizovanje fokus-grupa za žene, analizu rezultata dobijenih u fokus-grupama koji će se naći u brošuri, štampanje brošure, organizovanje kampanje koja je podrazumevala medijske nastupe, javnu tribinu i ulični performans i realizaciju planirane kampanje.

Aktivnosti	Vreme / Trajanje	Odgovorna osoba
Priprema aktivnosti	10.–20.oktobar	Koordinatorke i sve aktivistkinje SOS telefona
Realizacija 4 fokus-grupe	20.oktobar–10.novembar	Koordinatorke, asistentica i aktivistkinje
Analiza podataka i priprema za štampanje lifleta	10.–15. novembar	Koordinatorke, asistentica i konsultantkinja
Organizovanje i priprema kampanje	20.–25. novembar	Koordinatorke, asistentica i aktivistkinje
Kampanja: radio emisije, javna tribina, intervjui, performans	25. novembar do 10. decembar	Koordinatorke, asistentica, predstavnici institucija i aktivistkinje

Realizacija projektnih aktivnosti počela je kako je i planirano pripremnim aktivnostima u organizaciji. Nakon toga, preko lokalnih medija upućen je poziv ženama za učestvovanje na fokus-grupama. Međutim, kako javni poziv nije bio dovoljan za animiranje žena da učestvuju u fokus-grupama organizacija je koristila metodu direktnih kontakata za pozivanje učesnica na radionice.

Organizovali su ukupno četiri fokus-grupe: dve fokus-grupe su uključivale učesnice koje žive u gradskom području, dok su druge dve uključivale učesnice koje žive u seoskom i prigradskom području. Jako je bilo važno uključiti žene koje žive u seoskom području i koje se nikada nisu susrele sa takvim načinom rada, da im se pruži prilika da iznesu svoje probleme. Fokus-grupe su podrazumevale rad u radionicama i edukativno-informativna predavanja bazirana na dokumentima vezanim za ženska ljudska prava kao i upoznavanje sa zakonskim propisima iz ove oblasti. Značajan deo rada je uključivao lična iskustva učesnica koje su bile žrtve nasilja. Organizatorke su posebno zadovoljne rezultatima radionica sa ženama na selu gde ih je broj žena, njihova zainteresovanost za teme, aktivno učešće u toku rada i jasna potreba za nastavkom aktivnosti uverio u opravdanost akcija. Pokazalo se da je daleko jednostavnije bilo animirati seoske nego žene u gradu. Nakon toga, organizacija je analizirala podatke dobijene na fokus-grupama i dobijene rezultate pripremila za štampanje brošure i medijsku promociju.

Organizovanje javne tribine sa temom „Prepoznajmo nasilje“ na kojoj su predstavljeni rezultati koji su dobijeni na fokus-grupama pokazalo se izuzetno značajnim za postizanje cilja projekta. Svi predstavnici institucija čije je učešće planirano u realizaciji tribine (predstavnici Mup-a, Suda, Tužilaštva, zdravstvene ustanove, lokalne samouprave) su se rado odazvali i odgovorno i ozbiljno pristupili temi. Tribini je prisustvovao značajan broj građana/ki kao i zavidan broj ljudi koji rade u policiji, pravosuđu i lokalnoj samoupravi. Pored podataka o nasilju nad ženama govorilo se i o zdravlju, ljudskim pravima, o procesuiranju prijava nasilja sudu i kažnjavanju nasilnika, načinima kako MUP interveniše.

Aktivistkinje SOS–telefona su nastavile projektne aktivnosti organizovanjem uličnog performansa gde su volonterke ove organizacije građanima delile propagadni materijal i razgovarale sa njima. U sredini kao što je Bijelo Polje performans se pokazao kao uspešan jer se otvoreno govorilo o problemu nasilja. Aktivistkinje SOS-a razgovarale su sa građanima/kama svih struktura, socijalnog statusa, pola i nacionalnosti koji su prvi put mogli javno da iznesu svoje mišljenje na temu nasilja u porodici i radu SOS–telefona što je bilo i medijski praćeno od strane lokalnog radija. Organizacija je realizovala tri radijske emisije koje su obrađivale ovaj problem i na taj način upoznale širu javnost o svim realizovanim aktivnostima, rezultatima fokus grupa, tribina i uličnog performansa.

Direktan rezultat realizovanog projekta jeste da je povećan stepen informisanosti lokalne zajednice o nasilju nad ženama kao i stepen informisanosti samih žena o svojim pravima i načinima kako da ih ostvare. Možda najveći rezultat ogleđa se u tome da su žene u ovoj lokalnoj zajednici dobile siguran prostor gde mogu govoriti o svojim problemima i potrebama. Prvi put su žene u ovoj zajednici javno prepoznale i imenovale nasilje. Pored toga, značajan rezultat je i animiranje svih institucija i organizacija koje se bave ovom problematikom da se uključe u projektne aktivnosti jer za rešavanje problema porodičnog nasilja neophodna je koordinisana lokalna akcija nadležnih institucija, medija i organizacija koje se bave ovim problemom.

Aktivno učešće građana/ki i zajednice

Učesnice fokus–grupa su bile žene svih struktura i socijalnog statusa, nacionalnosti, invalidkinje, žene sa iskustvom nasilja. Organizatori su se trudili da učesnice fokus–grupa budu jednako zastupljene na osnovu mesta stanovanja tako da su u rad bile uključene dvadeset četiri učesnice iz gradske sredine i dvadeset osam žena iz seoskog i prigradskog područja. Organizacija je uspela da mnogo lakše animira žene iz seoskog područja da učestvuju u radionicama nego žene iz gradske sredine. Uključivanjem žena koje su žrtve nasilja bilo je izuzetno značajno jer su informacije koje su dobile od žena na fokus–grupi uticale da zajednica shvati ozbiljnost problema.

Saradnja u lokalnoj zajednici, građenje partnerstva i doprinos zajednice

Organizacija SOS–telefon je u realizaciji projektnih aktivnosti ostvarila saradnju sa većim brojem organizacija i institucija u lokalnoj zajednici. Pre svega, imali su podršku od srodnih organizacija SOS–telefona Podgorice i Berana, kako u delu konsultacija tako i direktnom podrškom na tribinama, medijskim promocijama i performansu.

U realizaciji javne tribine organizacija je dobila potrebnu pomoć institucija koje su zadužene za rešavanje ovog

problema (Mup-a, Suda, Tužilaštva, zdravstvene ustanove, lokalne samouprave) koji su aktivnim učesćem doprineli uspehu same tribine. Takođe, uspostavljena je kvalitetnija saradnja sa lokalnom samoupravom koja je ustupila opštinsku salu za tribinu čije iznajmljivanje inače košta 100€.

U toku projekta uspostavljena je saradnja i sa dve osnovne škole koje su pokazale visok stepen zainteresovanosti za realizovane radionice. U toku ovog programa osoblje škola je pomoglo u organizaciji fokus–grupa i besplatno obezbedilo učionice za održavanje radonica. Samim tim stvoren je prostor za neke buduće zajedničke aktivnosti.

Predstavništvo Coca-Cola je pomoglo realizaciju projektnih aktivnost obezbeđujući osveženje za učesnike/ce fokus–grupa i tribine u iznosu od 250€.

Aktivnosti tokom kampanje doprinele su izgradnji kvalitetnije saradnje sa medijima, posebno sa Radio Bijelim Poljem. Vidljivi dokaz je jedna radio emisija koju je lokalni radio besplatno obezbedio nakon završetka kampanje i koja je bila izuzetno značajna, jer su aktivistkinje SOS–telefona iskoristile da upoznaju zajednicu o svim realizovanim aktivnostima u toku projekta, rezultatima fokus–grupa, tribina i performansa. Saradnja sa lokalnim radijom je izuzetno značajna zbog toga što je ovaj radio retko dopuštao ženskim grupama medijski prostor ali se situacija nakon kampanje aktivistkinja SOS–telefona promenila u pozitivnom smeru.

Faktori uspeha u sprovođenju projekta

Organizacija smatra da je ključna tačka uspeha u projektu bilo uključivanje u aktivnosti žena koje su pretrpele nasilje. Informacije koje su dobile od žena na fokus–grupama uticale su da zajednica shvati ozbiljnost problema. To je kasnije prouzrokovalo uključivanje nadležnih institucija, medija i organizacija koje se bave ovim problemom da se priključe projektnim aktivnostima što je značajno zbog vrste problema kojim se organizacija bavi.

Teškoće koje su se pojavile u sprovođenju projektnih aktivnosti

Grupa navodi da im je bilo lakše animirati seoske žene nego žene u gradu da učestvuju u radionicama. Organizatorke su morale da promene strategiju pozivanja učesnica za radionice jer su shvatile da obaveštenje o radionicama dato u medijima neće biti dovoljno da bi se one animirale, pa su pristupile metodi ličnih kontakata.

Kako su nastavljene aktivnosti započete u projektu?

Nakon realizacije projekta povećao se broj poziva kao i dolasci u kancelariju za traženje pravnih saveta i pružanje pomoći i van prostorija SOS-a. Aktivistkinje SOS–telefona naglasile su da su tokom realizacije projekta uvidele da su i same imale predrasude u odnosu na seoske žene verujući da one neće biti zainteresovane i da neće imati vremena za ovakva druženja. Rezultati dobijeni kroz fokus–grupe, te jasna potreba žena za nastavkom ovakve vrste aktivnosti uticala je na njihovu odluku da osmisle projekat koji će za cilj imati osnaživanje i podsticanje na aktivizam seoskih žena kako bi se njihov položaj u zajednici poboljšao. Organizacija planira da nastavi sa započetim aktivnostima tako što će razviti servis pomoći i procedure za koordinisanu lokalnu akciju za prevenciju nasilja u porodici.

VII deo

poglavlje 7

umesto zaključka

7 UMESTO ZAKLJUČKA

7.1 Preporuke iz iskustva

Ne postoji model koji se može primeniti u svakoj sredini, jer svaka zajednica nosi svoje osobenosti - ali postoje primeri dobre prakse koji mogu biti od koristi. Iz njihove analize i uz njihovo prilagođavanje određenoj sredini, može se dosta naučiti. Dugogodišnja praksa BCIF-a u razvoju lokalnih zajednica u Srbiji i Crnoj Gori pokazuje da određeni faktori mogu uticati na uspešnost lokalnih inicijativa:

Tražiti lokalna rešenja – svaka zajednica je kombinacija lokalnih kultura, resursa, specifičnosti ljudi, te se to mora uzeti u obzir prilikom rada

Postepen pristup – niz inicijativa, mali koraci, postepen pristup doprinose razvoju

Konkretne, svrsishodne aktivnosti - više šansi za uspeh imaće aktivnosti koje mogu dovesti do stvarne koristi za ljude

Vođstvo i jasna vizija – jasan doživljaj šta se želi postići, zašto i kako, kao i delotvorne vođe koje prenose viziju i uvažavaju učesnike - doprinose motivaciji

Lokalna partnerstva i prilagodljivost – razvijanje saradnje, razmene, stalno prisutna spremnost na preispitivanje vlastitih odluka, oslušivanje drugih, usaglašavanje i traženje zajedničke koristi, obezbediće uključenost svih.

Održiv razvoj – uključivanje lokalnih resursa, ali i njihovo odgovorno korišćenje, doprineće razvoju zajednice i manjoj zavisnosti od „spoljnih“ faktora odlučivanja i sredstava

Volonterski rad – spremnost da se uloži rad, vreme, znanja, sredstva u aktivnosti koje ostvaruju opšte vrednosti, doprinose dobrobiti svih, stvaraju društveni kapital zajednice, garantuju uspeh u razvoju zajednice.

Poruke udruženja/grupa čiji su primeri predstavljani u priručniku ostalim organizacijama koje žele da sprovedu slične inicijative

„Nemojte praviti spektakularne i grandiozne projekte. Oslušnite one oko sebe, posmatrajte ih, uočite ili pitajte šta žele. Možda za to i nisu potrebni projekti.“

Milena Pećanin, Destinikon, Sjenica

„Uspostavite partnerske odnose sa što većim brojem relevantnih aktera u vašoj zajednici. Partneri su neophodni jer ćete zajedno uvek uraditi više i bolje. Oni vam mogu puno olakšati realizaciju zamišljenog projekta!“

„Precizno planirajte aktivnosti, budžet, dajte sebi dovoljno vremena za realizaciju onoga što ste predvideli kako bi ste mogli da reagujete adekvatno u slučaju da se pojavi potreba za nekim izmenama. I nikad ne odustajte!“

Saša Marinković, Gurgsovačka edukativna asocijacija, Knjaževac

„Lobirajte u lokalnoj zajednici, tražite sve osobe i institucije koje vam mogu pomoći, koristite sve dozvoljene načine za to. Nađite nešto što može da bude interes potencijalnog partnera, bez interesa vas neće podržati. “

„Iskreno krenite u realizaciju projekta, mislite pozitivno, verujte u sebe i svoju organizaciju i uspeh će sigurno doći. “

Nada Đurić, Iskrice, Loznica

„Neizostavno uključiti korisnike projekta u planiranje, a zatim i u realizaciju projekta.

„Obezbedite pomoć i saradnju drugih organizacija i institucija, ali ujedno treba biti spreman na moguće otpore u okruženju uz konstantnu svest o tome da je razbijanje predrasuda dugotrajan proces koji se ostvaruje u malim koracima.“

Aleksandar Anđelković, Grupa za psihosocijalnu podršku, Niš

„Naoružajte se velikim strpljenjem, pozitivnom energijom i borbenim duhom. Nikada nemojte klonuti, predaja kao kategorija ne postoji! “

„Napravite prilagodljiv koncept načina za komunikaciju sa građanima, jer on sigurno neće biti isti ako su to Romi, kao što će se razlikovati ako su to žitelji nekog zaseoka ili ljudi iz izbegličkog kampa. Kako god, ali savetujem vam apsolutno iskren pristup, čak i ako je reč o hermetički zatvorenoj sredini. “

Milan Šerifović, Asocijacija romske solidarnosti, Kragujevac

LITERATURA

Mr Miroslav Brkić; mentor profesor dr Milosav Milosavljević ,Teorijsko -metodološke osnove socijalnog rada u zajednicama, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka

Tanja Ignjatović, Pokrenimo zajednice 1: priručnik za aktivno učešće u razvoju lokalnih zajednica, Balkanski fond za podršku lokalnim inicijativama, Beograd, 2005.

Tanja Ignjatović, Pokrenimo zajednice 2: priručnik za aktivno učešće u razvoju lokalnih zajednica, Balkanski fond za podršku lokalnim inicijativama, Beograd, 2005.

Aleksandra Vesić, Snežana Stojanović, Pokrenimo zajednice 4:priručnik za javno zastupanje u lokalnim zajednicama, Beograd, 2006.

Zdenka Kovačević i Gordana Savić, Materijal sa seminara Projektno planiranje i upravljanje projektima u organizaciji Resurs centra Sretenje Požega, Požega, 2004

Izrada projekta, Fond za razvoj neprofitnog sektora AP Vojvodine, 2006.

Izveštaji svih udruženja/grupa čiji projekti su prikazani u priručniku.

Balkanski fond za lokalne inicijative

Gospodar Jevremova 45/III-8

11 000 Beograd, Srbija

t: +381.11.26 22 511

f: +381.11.26 29 374

e: office@bcif.org